

**EN BRA STAD
BÄTTRE
rapport**

**EN BRA STAD
BÄTTRE
rapport**

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	sid	1
I	TILLÄGELSE AV EN BEGREPPSVÄRLD	3
1	ARBETSMETODEN	5
1.1	Intern skolning	
1.2	Brevlådan "En bra stad bättre"	
1.3	Föredrag och kurser	6
1.4	Radio och Press	
1.5	Dialoger	8
2	STADSBEGREPPE	11
3	JAKOBSTADSBONS SYN PÅ STADEN	29
	Erfarenheter från brevlådan "En bra stad bättre"	
	samtal, kurser, tidningsskriverier.	
3.1	Synen på förvaltaren	29
3.2	Synen på miljön	32
3.3	Förslag till förbättring	33
3.4	Sammanfattning	38
II	ETT FÖRSÖK TILL EN SAMLAD KOMMUNAL STRATEGI	41
1.	INLEDNING	41
2.	MÅLET	42
2.1	Beskrivning av målet	43
2.11	Innehållet	
2.12	Formen	
3.	VÄGEN	46
3.1	Tyngdpunktsområden	
3.11	Geografiska tyngdpunktsområden	
3.1.2	Verksamheternas tyngdpunktsområden	48
3.2	Rumsmodeller	
3.3	Tidsmodeller	49
3.4	Politiska modeller	51

4.	FÄRDMEDLEN	52
4.1	Forskning	
4.1.1	En sociologisk undersökning av första generationen stadsbor	
4.1.2	Den negativa flyttningsrörelsen	53
4.1.3	Varandra kompletterande verksamheter	
4.1.4	Kulturpolitisk analys	
4.1.5	Finanseringsformer / former för byggande	54
4.2	Planering	55
4.2.1	Planering av den fysiska miljön	56
4.2.2	Stadsbyggnadsplanering	58
4.2.3	Ekonomisk planering	59
4.2.4	Kommunplaner	
4.2.5	Planering av verksamheterna	60
4.2.6	Planering av informationen	69
5.	INTEGRERING AV STADSBEGREPPET	73
5.1	Stadsförvaltningen	75
5.2	Barnträdgårdarna	78
5.3	Skolorna	79
5.4	Yrkesutbildningen	
5.5	Vuxenutbildningen	80
5.6	Församlingar, föreningar, grupperingar	
5.6.1	Församlingarna	82
5.6.2	Föreningar, grupper	85
5.7	Seminarier, kurser	
5.8	Bildande av sammanslutningar	87
5.9	Sammanfattning	
III	FÖRSLAG TILL OMEDELBARA ÅTGÄRDER	89
1.	RAPPORTEN "EN BRA STAD"	90
2.	Stadslivet berikande konst och andra evenemang	
3.	Konstköp	91
4.	Experiment med stadsrummen	92
5.	Undersökningar, forskningsprojekt	93

6.	Planer	94
6.1.1	Kanalesplanaden	95
6.1.2	Gamla Hamn	97
6.2	Fäboda	
7.	Arkitekttävling	100
8.	Excursioner	101
9.	Solskensmärken, dekal	102
10.	Galeasen "Jacobstads Wapen", förberedelser	
	POSTSKRIPTUM	104

FÖRORD

Stadsstyrelsen beslöt den 29 september 1985 att

- "-tillsätta en idé- och arbetsgrupp bland tjänstemännen med uppgift att beskriva stadens plan- och byggnadsstrukturer och sammanföra dem med boende-, arbets-, trafik-, service- och fritidsstrukturerna samt genom analys av iakttagna konflikter i dessa försöka utveckla (alternativa) modeller i syfte att
- formulera en samlad kommunal strategi i dels för ett mellanlångt och dels för ett långt perspektiv
- inventera de resurser som skall aktiveras för att staden mångsidigt skall kunna säkerställa och öka kommunmedlemmarnas trygghet och trivsel både fysiskt och psyksiskt individuellt och kollektivt samt
- framlägga idéer för stadens agerande som sin regions centralort
- ålägga arbetsgruppen skyldighet att i tillräckligt stor omfattning och på olika sätt kommunicera med stadens invånare och olika intressegrupperingar."

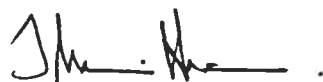
Uppgiften är självfallet omöjlig att lösa. Det arbete som nu föreligger gör därför inte anspråk på att ange entydiga lösningar på de problem som beskrivs i uppdraget. Vår rapport vill inte heller vara ett slutgiltigt dokument, ett fullt utarbetat körschema mot en ny urban verklighet eller en plan, färdig att förverkliga.

Rapporten är tredelad. Den refererar i grunden en metod, som arbetsgruppen tillägnat sig genom ansträngd handling och som i korthet innebär en kontinuerlig dialog mellan filosofi och konkretism, fantasi och verklighet. Denna dialog har dels förts inom gruppen, dels externt. De idéer som nu presenteras har formulerats och reviderats i en växelverkan mellan en tillägnad begreppsvärld och nya impulser från "fältet".

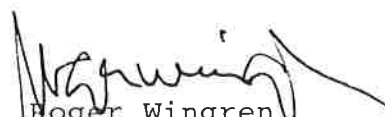
Utgående från denna process försöker vi beskriva stads-
samfundet, där begreppen i dag är höljda i dunkel och
därför svårtillgängliga, hemlighetsfulla. Samtidigt har
vi insett vikten av ett formulerat mål (en beskrivning
av horisonten), av vägar mot detta mål och av medel att
uppnå det. Då vi anser att vi inte kan bryta oss in i
en ny framtid, utan måste komma tillrätta med vår till-
varo här och nu, men med nuet som historia, har vi sedan
sökt vaska fram några förslag till konkreta åtgärder som
enligt vår åsikt skulle kunna innebära de första stegen
mot en ny stadskultur. Vi hävdar att det är viktigt att
omedelbart kanalisera in dessa förslag i förvaltningen,
för att bereda dem och för att de skall förverkligas.
Vi gör det därför att vi tror att i just dessa förslag
finns den trådända som innebär att härvan kan nystas upp,
d.v.s. stadsbegreppet klargöras och synliggöras, men i
lika hög grad därför att något måste ske. Förrän det är
för sent. Samtidigt tror vi att det är nödvändigt att
vårt arbete fortsättes i någon form. Antingen genom oss
eller av någon annan grupp utanför linjeorganisationen.

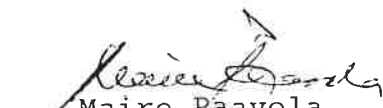
Jakobstad

Pentti Silvennoinen
Ordförande

Ilmari Heinonen

Tapio Lehmuskallio

Roger Wingren
Sekretare

Maire Paavola

Kristina Lundström-Björk

I Tillägnelse av en begreppsvärld

MOTTO

Då skall man än en gång i staden höra fröjderop och glädjerop, rop för brudgum och rop för brud och än en gång skall gamla män och kvinnor vara att finna på gatorna, var och en med sin stav i handen, för hög ålders skull. Och stadens gator skall vara fulla av gossar och flickor som leka där på gatorna.

Jeremia och Sakarja

1. ARBETSMETODEN

Den arbetsmetod som vi i gruppen gick in för innebär i korthet att vi genom teoretiska och praktiska erfarenheter tillsammans tillägnade oss en begreppsvärld.

1.1 INTERN SKOLNING

Vi höll föredrag för varandra där vi utgående från våra olika positioner beskrev vår syn på verkligheten just då. Vi studerade facklitteratur, bekantade oss med redan uppgjorda planer, besökte kurser (SAFA, Stadsförbundet) och samtalade. Framför allt talade vi oss samman. Vi hade inga föredragningslistor men allt protokollfördes. Strukturerades.

Processen formade oss och gav oss en plats att stå på i den dialog som vi sedan förde med olika människor och grupper av människor. Samtidigt förändrades vår bild av verkligheten. Platsen blev en väg att gå på.

1.2 BREVLÅDAN "EN BRA STAD BÄTTRE"

För att pröva Roger Bacons tes om att "sanningen finns hos folket" öppnade vi allmänhetens brevlåda "En bra stad bättre". Brevlådorna utplacerades på torget, i biblioteket och i rådhusets aula. I samband med öppnandet skrev vi bl.a.

"I Jakobstad har sedan en tid förts en diskussion om stagnation och utveckling. Denna debatt har sin grund i den ombrytning vårt samhälle genomgår just nu. Debatten har färgats av ett nytt politiskt-ekonomiskt läge, men också, i hög grad, av en förnyad humanism, en reaktion mot alltför materialistiska och teknokratiska värdesystem.

.....

Är det farligt
med folkets åsikt?

**Planering kan inte ske
över huvudet på folket**

Skall de andra
alltid bestämma?

Intressanta förslag
droppar in i Jstad

**EN BRA STAD
BÄTTRE!!**

Tyck till om din stad!

Bryt inte strävan
till öppet samhälle

**Bra stad bättre
bak lyckta dörrar**

Vårens kurser kör igång:

**Arbis i Jakobstad
fångar in åsikter
om stadens miljö**

□ Det behöves en frontlastare för att få
vägande förslag, utan närmast därför att de
skall göras bättre.

endet genom reportage och direktsändningar.

1.5

DIALOGER

Direkta samtal fördes med följande grupper

- fullmäktigeledamöterna
- olika politiska grupperingar
- företrädare för Kulturinstitutionerna i Jakobstad
(den gamla arbetsgruppen för kulturcentret och stads-
direktören)
- tekniska nämnden
- juniorhandelskammaren
- köpmännen
- pietarsaaren yrittäjät
- banker och enskilda företagare

Ibland deltog hela arbetsgruppen. Ibland endast företrädare. I allmänhet var samtalen öppna och intresset stort. Undantaget som bekräftar denna regel var samtalet med fullmäktiges medlemmar där positionerna låstes från början, mycket beroende på felaktigt valda premisser och bristfällig information om vad det egentligen skulle handla om. Skulden var till stora delar vår.

Vi hade även för avsikt att föra dialoger med handelskammaren, kulturnämnden, idrottsnämnden, ungdomsnämnden och med representanter för centrumfastigheterna. Tiden har inte medgett detta. Allt har ju skett vid sidan om våra egentliga uppgifter. Vi tänkte också bekanta oss med ungdomarnas kvällsliv på ort och ställe. Även detta måste anstå till en nödvändig uppföljning.

Sammanfattningsvis kan sägas att dessa samtal varit värdefulla speglingar av den situation Jakobstad befinner sig i. De gav oss inblick i stadsbornas åsikter och värderingar och de förändrade samtidigt kontinuerligt vår egen verklighetsuppfattning.

I det följande vill vi redovisa den syn på staden som fenomen, som vi tillägnat oss genom vårt arbete. Vi är

medvetna om att vår beskrivning är ofullkomlig, endast en etyd. Verkligheten är för komplicerad, för hemlighetsfull. Vi har därför medvetet sökt undvika övertydelighet. Begreppsligklarhet och logisk stringens blir lätt alltför ytliga medel att beskriva det konstverk i tid och rum, som staden är, där ur motsättningar, "ur sanning och lögn skapas ett tredje, vars förborgade väsen förtrollar oss." (Ur ett citat av Goethe angående Palladios arkitektur).

De som tar avstånd från filosofin överger skapandets idé.
Henri Lefebvre

Drömmar måste byggas säkrare än städer
och dagligen måste de lappas
och lagas efter de dagliga och frätande angreppen
från nyttans tand
som är värre än tidens tand.

Harry Martinsson

Framtidsforskarna hävdar att år 2000 kommer över 50% av jordens befolkning att vara bosatta i städerna. Samtidigt som vi måste erkänna att stadsbegreppet i dag är höljt i dunkel bör vi vara medvetna om att utvecklingen går mot det urbana. Henri Lefebvre den franske samhällsfilosofen, uttrycker det så här: "Människans framtid finner man varken i kosmos, i folket eller i produktionen - utan i stadssamfundet".

I denna korta mening lyckas han angripa de företeelser i tiden som betraktar materien som något nödvändigt ont eller något som man urskiljningslöst och utan konsekvenser kan manipulera. Samtidigt gör han upp med en hel räckta politiska värderingar - en gång nödvändiga, men i dag frånsprungna av tiden. Stadssamfundet är enligt honom en legering av ande och materia. Värderingarna tar med all kraft gestalt, skrivs in i rummet, börjar "äga rum". Dessa rum, gatorna torgen, platserna, parkerna påverkar i sin tur oss och blir framtidens gjutform. När staden producerar rum producerar den därför också människotyper. Vi formas.

Den omgivning som våra städer erbjuder - och som präglar oss, är till stora delar en produkt av det tekniskt - ekonomiskt och individualistiskt orienterade tillväxtsamhälle som framför allt efterkrigstiden utgjort.^{*1}

Det är en förenklad stadsform.

Det är ledningsnätens, gatunätens och normuppfyllandets stadsbyggnadskonst med vetenskapen och den vetenskapliga noggrannheten som förevändning. Den har lett till att samhällskroppen splittrats i olika verksamhetsområden: Rena boplatser, mer eller mindre rena köpcentrum, rena industriområden, rena idrottsområden, sammanbundna med

^{*1} "Industrialismens och den liberala ekonomins tidsålder har svårt syndat mot tanken på enhetliga och harmoniska stadsmiljöer och nedbrytandet av dem har fortsatt ända in på senaste tid".

rena trafiklösningar.^{*2} Städerna, har degenererat till att bli en kollektion byggnadskroppar, reglerade och ordnade så att utilitariska fordringar uppfylls. Det stadsmässiga frirummet har blivit "mellanrum", "avstånd", "omgivning", restbitar som inte kunnat bebyggas på grund av trafik- eller ljusförhållanden. Den kan kanske av någon eller någon intressegrupp betraktas som effektiv men den svarar erbarmligt illa mot människans sociala, andliga och fysiska behov och framför allt inte mot hennes behov av samtidighet i upplevelsemönstren.^{*3} Den är utstuderad, men samtidigt abstraherad, avkönad, steriliserad, blodfattig.

Staden är som en raserad mur. Stenarna ligger utspridda i terrängen. De finns alla där men utgör inte längre någon mur.

Staden är död. Jämfört med de stora stadstyperna i tiden; österlandets stad, antikens stad och den medeltida staden, existerar den i egentlig bemärkelse inte längre. Vill man tala om existens kan den liknas vid törnrosasömnens eller kanske hellre vid fröets tillvaro på logen, där fröet framhårdar i ett alienerat tillstånd i väntan på att bli satt i fruktbar jord. I väntan på sin egen död. I väntan på livet. Staden överlever endast i den mån den ur sig själv återvinner energin, kraftdiagrammet som skiljer den från varje annan samlevnadsform. Inte i försvarssyfte - utan för att utveckla nya former.^{*4}

^{*2} "De moderna kommunikationerna, särskilt bilismen, har sedermera gjort att staden i sin traditionella form har blivit alltmer ifrågasatt".

Jan-Magnus Jansson, Nordisk byggdag 16, H:fors 1986

^{*3} Staden var en gång ett rum fyllt på en gång av produktivt arbete, verk och fester. I dag benyttjas staden, beträds staden, besöks. De öppna platserna och gatorna genomkorsas, men upplevs inte längre. För den moderna livskonsumenten förblir de parkeringsplatser och entréer in till konsumtionsplatserna, men som simultanrum upplevs de inte längre. Staden är tömd på sitt innehåll.

Denna analys gör inga anspråk på vetenskaplighet eller på att vara heltäckande. Det enda den egentligen vill säga är att staden som samlevnadsform och livsform befinner sig i en av sina största kriser någonsin. Samtidigt vill den säga att just krisen inrymmer nya möjligheter. Och att dessa möjligheter finns i staden själv. Och att de redan kan skönjas.^{*5}

Analysen gäller städerna generellt men självfallet också Jakobstad specifikt. Jakobstad utgör inget undantag. Trots att vår stad till väsentliga delar lyckats bibehålla sin fysiska karaktär - kanske mest beroende av en inbyggd tröghet hos befolkningen, vilket inneburit att förändringarna skett relativt långsamt - och trots att stadens befolkning känner sig starkt relaterade till sin stad - vilket för övrigt svaren från "En bra stad bättre" brevlådan belägger - kan någon knappast förneka att detta århundrades utveckling, alla tekniska landvinningar till trots ändå inneburit kvalitativa försämringar av stora mått.^{*6}

^{*4} Staden får inte endast bli en sakkunnigt konserverad teater, som man besiktigar som ett byggnadsminnesmärke, men där pjäserna om livets tragedi och dess skönhet inte längre spelar, där Ofelia inte längre sjunger sin vansinnessång eller Hamlet ställer de eviga frågorna om tillvaron. Stadens räddning ligger inte i bevarandet. Bevarandet som mål är en bedräglig säkerhet. Den som vill bevara staden, han skall mista den. Den trojanska hästen står alltid beredd att dras innanför murarna. "Den som söker efter säkerhet är lik en man som hugger av sig benen för att få proteser, som inte kan bereda honom några men eller obehag i framtiden". (Henry Miller).

Detta betyder självfallet inte att räddningen skulle ligga i rivandet i proteserna. Att utplåna sin egen historia är att förneka framtiden.

^{*5} "Jag tror stabiliseringen av stadskulturen inom detta årtionde kommer att klargöra stadsbegreppet, vilket nu är alldeles förvirrat".

Matti K. Mäkinen i en intervju i Finlands kommunaltidskrift 2/86.

^{*6} "Vår själ som efter den långa materialistiska tidsåldern ännu bara befinner sig i början av sitt uppvaknande, bär inom sig en tärande förtvivlan inför trons död, inför bristen på mål och mening. Den mardröm som den materialistiska världsåskådningen inneburit och som av världsalltets liv gjort ett ondskefullt och meningslöst spel, är ännu inte över." Wassily Kandinsky 1910

Vi står i dag inför ett paradigmskifte, där vårt nuvarande samhällsmönster bryts, förvandlas. En hel del av våra hävdvunna värderingar måste dö för att ge rum åt nytt liv med nya former. Denna del av processen är smärtsam men likafullt nödvändig. Historien lär oss detta. De historiska stadstyperna var till väsentliga delar skilda från varandra. Ändå kan man exempelvis härleda medeltidens stad från den antika stadstypen. Den senares död var en förutsättning för uppkomsten av den medeltida staden. Död och förruttnelse hör alltid samman med växandet.

En annan förutsättning för den medeltida stadens uppkomst var konfliktsituationen mellan borgarna och feodaltherrarna. Denna konflikt utlöste mekanismer som slutligen ledde till att handelsmännen fick fotfäste innanför stadens murar.

Våra konfliktsituationer är av helt annan natur. Nu gäller det motsättningar mellan den galopperande teknologin och ansträngningarna att bevara en levande natur, kroppsarbetets försvinnande samtidigt som informations-samhället tilltar, uppkomsten av de nya stånden: Trygga, aktiva och inflytelserika fast anställda och -arbetslösa. Här finner vi också problemen i samband med sänkt pensionsålder och ökad fritid^{*7} och slutligen - men knappast minst viktigt - kampen för överlevnad i en värld som hotas av militär galenskap - sökandet efter trygghet och varaktighet.

Parallellt med detta växer det fram en ny och förnyad

^{*7} "Låt mig lägga till en viktig sak i detta sammanhang: Den totala arbetstiden i samhället är långt kortare än de flesta inbillar sig, eller annorlunda uttryckt, arbetet spelar en långt mindre roll i tillvaron, än vad både den borgerliga och den socialistiska propagandan gör gällande. Vår kollektiva livstid i Sverige under ett år kan beräknas som 8,3 miljoner individår, vilka var och en har 365 dagar om 24 timmar, eller sammanlagt 72,7 miljarder livstimmar. Statistiska Centralbyrån har en statistik som visar att svenska folket år 1979 mot betalning arbetade sammanlagt 6,1 miljarder timmar. Vårt deklarerade antal arbetstimmar uppgår således endast till 8,4 procent av vår totala kollektiva livstid. Vill man räkna bort sömnen - vilket är tvivelaktigt om man bör, då man utan god sömn varken kan arbeta, studera eller njuta av livet - kan man visa att arbetet tar 12,5 procent av vår vakna kollektiva livstid i anspråk.

Vill man räkna på det mera individuellt, för den halva av svenska folket, som faktiskt ägnar sig åt betalt arbete, så kan man visa att för dessa tar arbetet under ett år i genomsnitt cirka 17 procent av hela livstiden. Om sömnen tar en tredjedel, återstår också för dessa människor 50 procent av tillvaron under ett år som utgörs av icke - arbetstid eller fritid.

Arbetet är en mycket liten del av livet. Vill man ägna sig åt att fylla livet, det enda liv man fått med något värdefullt innehåll, bör man ägna långt mera uppmärksamhet åt sin fritid än sin arbetstid, kanske tex. genom att fylla den med studier."

Gunnar Adler-Karlsson i "Skolan, parkeringsplats för onödiga eller vägen till det inre reviret".

"Här stöter vi på frågan om tidsanvändning. Till grundidéerna i datersamhället hör att införliva olika funktioner i ett kybernetiskt självstyrande system. Därmed kunde man drastiskt skära ned behovet av direkt mänskligt arbete. Är resultatet en stor mängd människor, som inte egentligen har fritid? Ingen fritid därför, att också begreppet arbete har försvunnit. Denna nya tolkning av fritid - tid som egenvärde, inte som motpol till arbete - kan föra oss till nya, tillsvidare oanade omvälvningar i värdesystemet.

Ett hypotetiskt exempel: En myckenhet av tid kan leda till ökat mediterande. Här å sin sida leder vägen till de yttersta frågorna. För att följa tanken till dess logiska slut står vi inför en tid av starka rörelser av religiös art."

Matti K.Mäkinen, Nordisk Byggdag 16, 1981

"Människan har behov av en kulturell information i sin livsmiljö. I informationssamhället får kulturen en helt annan betydelse än i det rationellt teknikinriktade samhället. I det sistnämnda kan kulturen liknas vid äppelmosen till desserten medan kulturen i informationssamhället blir en av huvudrätterna."

Bengt Lindström

*8 "Det har till och med gått dithän att vi ser det som en belastning att vara människor, människor av äkta kött och blod, vårt eget kött och blod; vi blygs över det, ser det som något att skämmas för, och vi försöker göra om oss till något slags vidunderliga allmänningar. Vi föds döda."

Dostojevskij: Anteckningar från Källarhållet

syn på människan som en odelbar helhet och det mänskliga som ett verk i historien. Matti Bergström, vår numera internationellt kända hjärnfysiolog hävdar att vi i våra skolor bör ge mera rum åt ämnen som tränar hjärnans värdekapacitet - för att inte barnen, och med dem mänskligheten, skall förlora sin mänsklighet - d.v.s. estetiska ämnen, filosofi, religion, litteratur. Ämnen, där man övar förmågan att värdera - evaluera; där man inför mera "tanke med öppet sinne", där det finns känslor, värme; där man kan föra fram sina böjelser - det må nu sedan vara att teckna, musicera, dansa; där "den mänskliga naturen fungerar som en enda helhet, där allting ryms, såväl det medvetna som det undermedvetna. Och må vara att den ljuger - men den lever!" (Dostojevskij i anteckningar från Källarhålet).

Allt detta sammantaget, detta paradigmskifte i ett specifikt historiskt sammanhang, kommer att inverka på utformningen av våra städer - av Jakobstad, ifall vi tillåter det. Idéerna ingår förening med materien. Signalerna blir allt tydligare. Även frågelådan "en bra stad bättre" är ett bra exempel på detta. Det gäller endast att tolka signalerna rätt.

Sommaren 1986 kan i många avseenden betraktas som en vändpunkt i Jakobstads historia. Aldrig tidigare har ett sådant intresse för stadslivet i dess olika former kommit till synes. Aldrig tidigare har det experimenterats så friskt och fördomsfritt. Här gäller endast att komma ihåg en viktig regel: Kvaliteten på livet bestäms inte i första hand av någon enskild händelse utan av händelser i det vardagliga - av det vardagliga. Det är därför viktigt att de försök som gjorts i såväl tid som rum, utvärderas och, till de delar detta är möjligt, föreslås praxis.

Utgångspunkten, i allt borde vara människan själv och hennes specifika behov som andlig, social och fysisk varelse.^{*8}

- uteserveringar på trottoarer och torg

-flytta ut bord och stolar på trottoarerna"

På sommaren stannar man vid en terrass och äter eller förfriskar sig. Där kan ordnas eller skapas tillställningar: Musik, dans, modevisningar, politiska eller religiösa framträdanden och reklam".

Sommaren 1986 kan i många avseenden betraktas som en vändpunkt i Jakobstads historia.

Aldrig tidigare har ett sådant intresse för stadslivet i dess olika former kommit till synes. Aldrig tidigare har det experimenterats så friskt och fördomsfritt.

Hur tillfredsställs då hennes motstridiga och komplementära behov av säkerhet och öppenhet, visshet och äventyr, arbetsorganisation och lek, förutsägbart och oförutsatt, enhetlighet och olikhet, isolering och möte, oberoende och samhörighet, omedelbarhet och längre perspektiv.

Hur tillfredsställs hennes behov av sinnliga upplevelser, hennes behov av att se, höra, känna dofter, beröra, smaka.

Hur tillfredsställs hennes behov av skapande verksamhet. Hur tillfredsställs hennes behov av kroppsliga handlingar, av idrott, dans, lek.

Lefebvre säger att dessa behov kräver, vad han kallar, "kvalificerade platser, platser för samtidighet och möten, platser där utbytet inte behöver försiggå genom bytesvärdet, kommersen eller profiten".^{*9}

^{*9} Sådana platser är emulsion av begreppen "mötet, verket, leken."

Allt verkligt liv är "möte" säger Martin Buber i sin bok "JAG-DU". Enligt Buber ligger den avgörande verklighetskontakten i dialogen mellan två kommunicerande subjekt: Ett JAG och ett DU. Denna existerar inte enbart i socialt eller religiöst hänseende (Buber var judisk religionsfilosof) utan i lika hög grad som personliga relationer till den rent materiella verkligheten. Buber hävdar att en människas, liksom en kulturs liv bestäms av förmågan att gestalta en sådan dialog.

"Verket" står i motsats till varan, produkten. Verket innehåller begreppet tillägnelse, dvs. att bli ett med sin "värld" genom ansträngd handling - genom delaktighet både fysiskt och socialt. Detta förutsätter rätt och skyldighet att påverka och utforma världen. Tillägnelse innebär även dedikation dvs., att överlåta, tillägna någon något - en aktiv kärleksfull handling. Inom stadsbyggandet, som är en ständigt fortgående process, är det viktigt att betona stadens beständighetskaraktär; den egna generationens betydelse som del i en oändligt lång tidskedja, där varje generation bidrar med sin länk - det mänskliga som verk i historien. Varan däremot inriktas på profiten, de snabba klippen, på isolerade ekonomiska intressen, och på konsumtionen.

Leken är ett sammelbegrepp för allt från barnens lek till idrotten, dansen, teatern - överhuvudtaget allt som karakteriserar HOMO LUDENS, den lekfulla människan. Leken, säger Alvar Aalto, är början till all kreativitet och i och med detta en livsnödvändighet. Pär Lagerkvist behandlar problematiken i sin bok "Dvärgen", där hovnarren - dvärgen saknar förmåga till djupare inlevelse och därför även hatar den naturliga livsglädjen. Narren ägnar sig i stället åt intriger, dolkstick och mord.

Här gäller först och främst att vara öppen för de uttalande men även de ännu oartikulerade mänskliga behoven och sedan bereda rum för dem. Stadens roll som förvaltare är i första hand att bereda rum för det mänskliga livets ytt-ringar. Staden som fenomen är närmast besläktad med väx-ternas och djurens samlevnadsform, biotopen, där komplet-terande livsförutsättningar och livsformer växer fram till ett samfund - en organism. Förvaltaren skapar vare sig liv eller livsformer. Han underlättar för olika positiva tendenser att ta form, s.a.s. "assisterar vid det möjligas barnsäng". (Lefebvre). Han äger inte stadens liv, men i den mån han bereder rum åt det börjar livet äga rum - be-sitta rummet.^{*10} Stadens barnmorskeroll innebär dels plane-ring, dels byggande. Planeringen - i första hand plane-ringsberedskap - stadsplaneberedskap. Planeringen i sig åstadkommer inga nya samhällsformer.^{*11} Byggandet innebär ett byggande av stimulerande yttre och inre utrymmen. Byggandet måste bli konst på nytt - bli byggnadskonst.

Framför allt måste byggandet bli stadsmässigt.^{*12} Arkitektu-ren som, såväl i lära som praxis, alltsedan högklassicis-mens dagar, enbart varit inriktad på att uppföra enskilda byggnader bör även behandla dessa som en del av en urban

^{*10} En idéns överlevnadsmöjlighet beror av dess förmåga att bli synlig. Det är en livsnödvändighet för "ordet att bli kött". Omvänt kan man säga att den livsåskådning, den idé eller rörelse i tiden, som inte lyckas skriva in sig i rum-met tenderar att förbli tecken på väggen. Det är alltså ingen oviktig fråga. Det är fråga om liv eller död.

Språket uttrycker ofta vad det egentligen handlar om. Språ-
ket beskriver händelser och företeelser. I svenska språket
säger vi att "nånting äger rum", dvs. har tagit rummet i
besittning. Engelska språket uttrycker samma sak med or-
den "something takes place", "något tar plats", tar en plats
i besittning, börjar äga den. På tyska heter det "etwas fin-
det statt (=Stadt) "någonting finner stad", iklär sig en
fast form, tar gestalt. När Johannes skall beskriva Kristi
människoblivande använder han egentligen uttrycket "han slog
upp sitt tält bland oss".

^{*11} "Nya samhällsformer skapas inte genom planer eller system.
Det har hänt att någon briljant hjärna försökt göra det;
Uppfattat sig själv som världens arkitekt, som en mänsklig
bild av skapelsens gud. Le Corbusier försökte det i en ung-
domlig tro på tekniken. Ebenezer Howard försökte det i en
av socialt patos präglad faderlig omsorg. Slutresultatet
är detsamma som för Frankenstein: Monstret.
-Ni bör få en gågata i staden och i centrum. Dessutom bör
parkeringshus enligt utländska mönster planeras i samband
med varuhus. Men även cykelbanor är nödvändiga kanske me-
ra än bilbanor som med sina bilar förpestar luften och för-
stör friden med sitt buller. För affärsmännen är pengar
allt, men för oss andra är frid och ro mera värt, så där-
för bör denna sats komma före vinningslystnad. Vi är i ma-
joritet." "En bra stad bättre"

väv, ett större sammanhängande konstverk. Ty liksom melodin inte består enbart av toner utan av deras sammanhang och liksom dikten inte enbart består av ord utan av deras inbördes förhållanden, så består staden inte enbart av byggnader utan av deras ömsesidiga relationer och deras relationer till omgivningen.^{*13} Fasaderna är då inte enbart exteriörer utan även omslutande väggar för de yttre stadsrummen - kulisser för det livets drama som utspelas på den urbana scenen. "Tomrummen" blir likvärdiga motstycken till byggnadsmassorna och kan föra ett samtal med byggnadernas inre struktur.

Detta skulle kräva att byggnadskropparna inte längre är bepansrade utan skiktade; genomskinliga^{*14} (i överförd bemärkelse), perforerade - att gränsen mellan ihålligheten och det massiva inte längre är en slät vägg med utstansade öppningar - utan rumsmässig - en zon för tolkningar? Detta för med sig att byggnadsmassorna ständigt aktiverar, irriterar, påverkar, griper in i rumsgestalten samtidigt som det omvända sker - att den öppna platsen, rumsgestalten griper in i byggnadsmassorna. Här uppstår en process, en vibration, osmos (diffusion av en vätska i en annan genom en halvgenomtränglig hinna) - en ständig sammanflätning i famntagets innersta mening, en kärlekens höga visa.

^{*12} "Arkitekturens framtid är inte "konstnärlig" utan urban". Dvs. allt sökande efter det personliga, eller stilar (regionala, nationella eller internationella) leder aldrig dit man vill. Allt tal om "skolor", allt jagande efter nya "riktningar" leder till missförstånd, dunkelhet och tystnad. Arkitekturens uppgift är att tjäna människorna, inte att vara sig själv nog.

^{*13} Staden är dock mer än både dikt och melodi. Till sin karaktär är den symfonisk, dvs. "en komplicerad komposition bestående av flera former, vilka i sin tur underordnats en mer eller mindre klart framträdande huvudform. Huvudformen kan ofta vara mycket svår att finna, varigenom den inre grunden klingar särskilt stark." Wassily Kandinsky

^{*14} Genomskinlighet, transparens betyder t.ex. att man genom att betrakta husets exteriör och omgivning samtidigt förstår vad byggnaden innehåller.

Sitter människor och äter eller dricker vid bord på en trottoar "ser" man samtidigt ett café eller en restaurang på insidan. Byggnaden är genomskinlig.

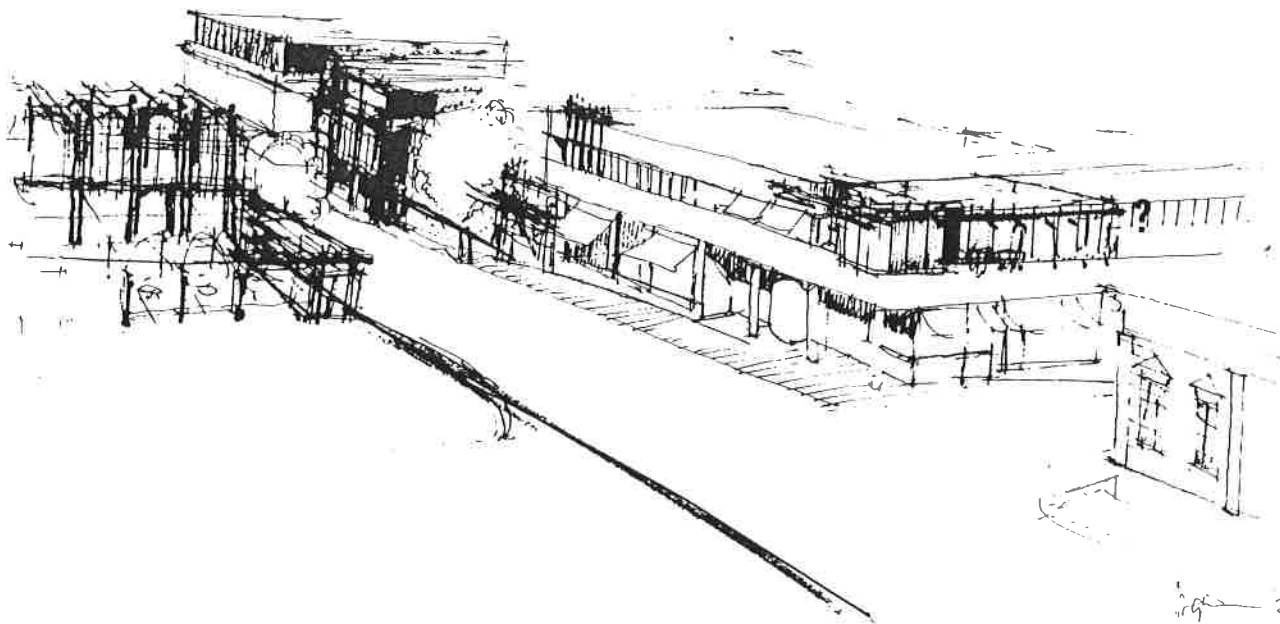
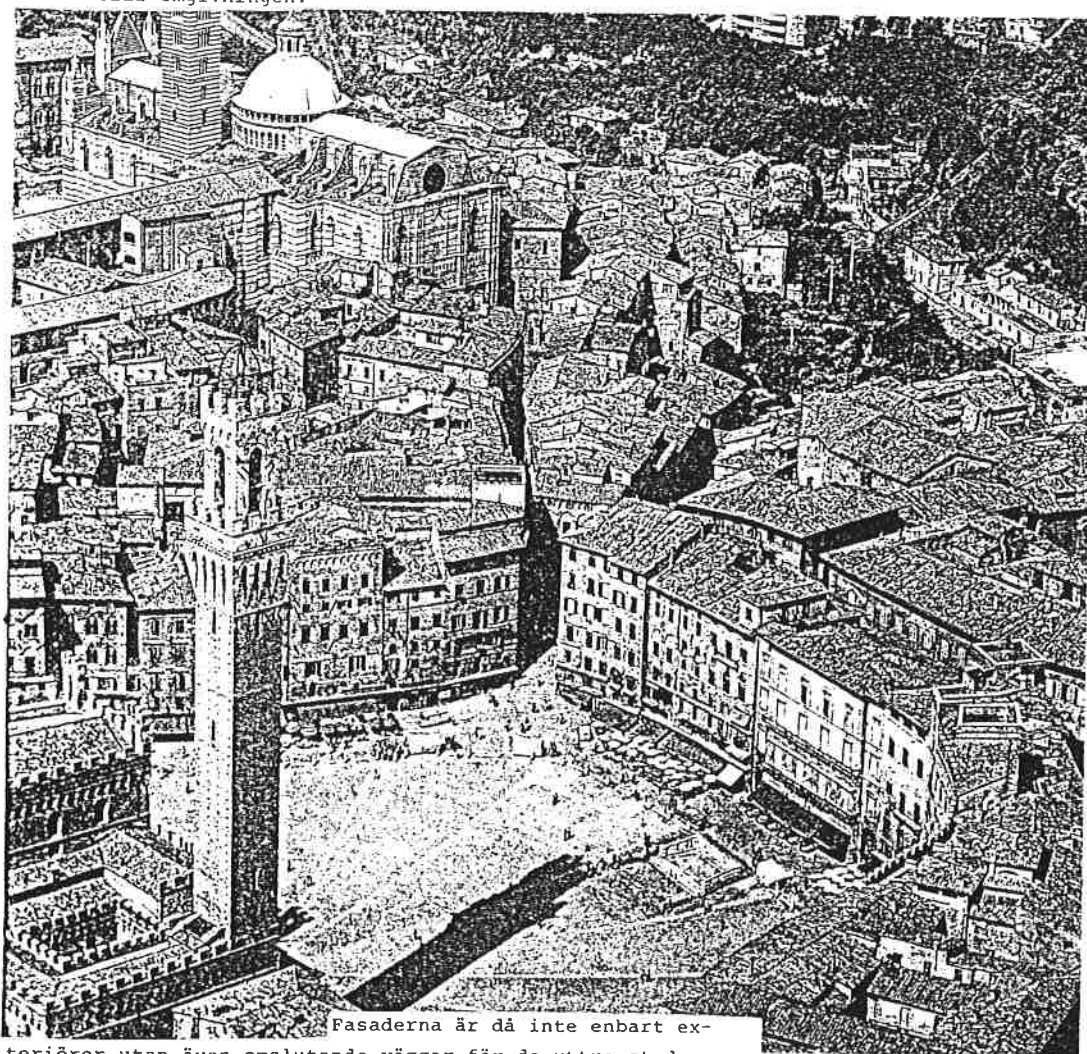

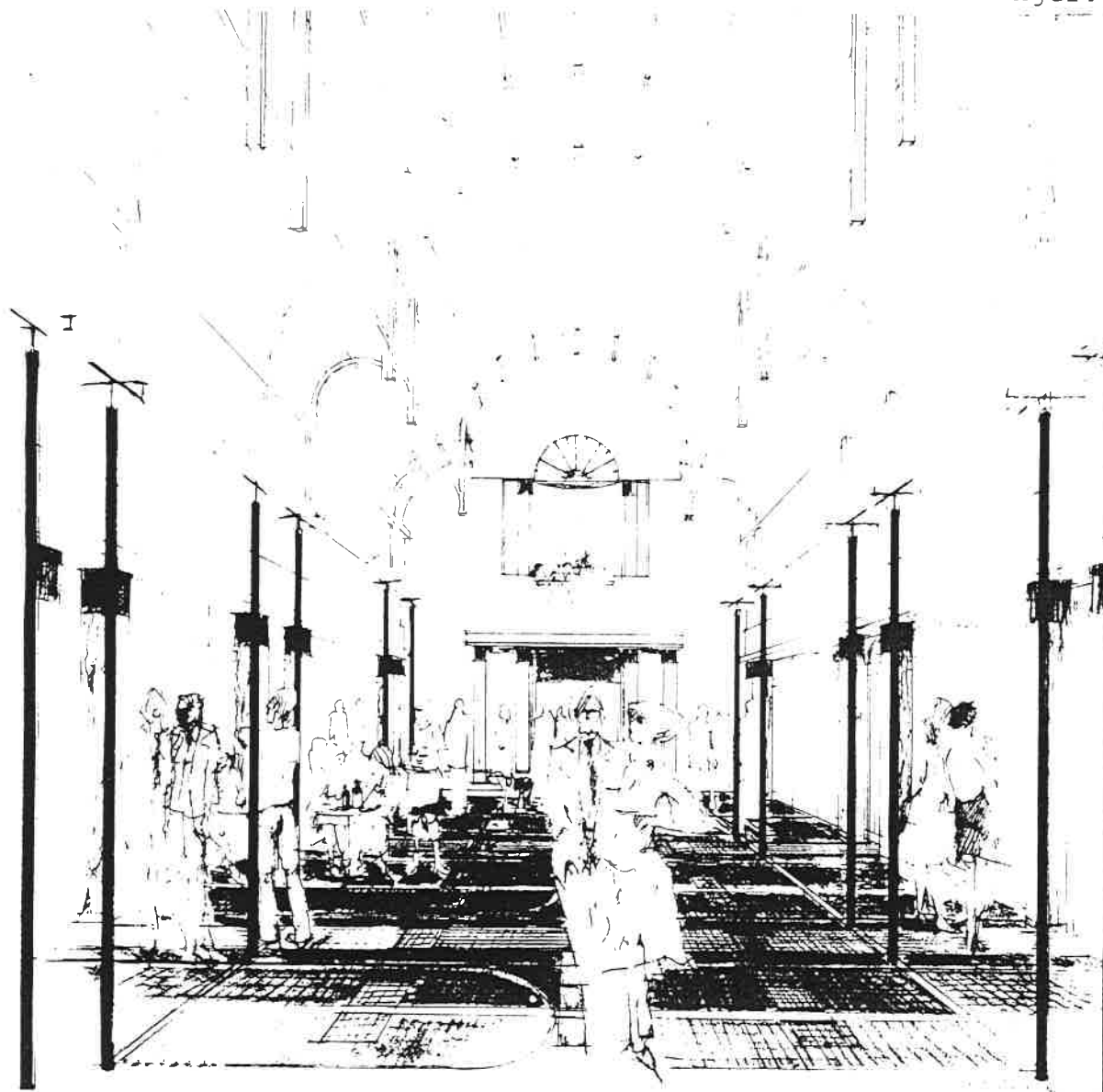
fig 27.281

Ty liksom melodin inte består enbart av toner utan av deras sammanhang och liksom dikten inte enbart består av ord utan av deras inbördes förhållanden, så består staden inte enbart av byggnader utan av deras ömsesidiga relationer och deras relationer till omgivningen.

Fasaderna är då inte enbart exteriörer utan även omslutande väggar för de yttre stadsrummen - kulisser för det livets drama som utspelas på den urbana scenen. "Tomrummen" blir likvärdiga motstycken till byggnadsmassorna och kan föra ett samtal med byggnadernas inre struktur.

De kan kallas gågator, passager, täckta eller öppna, men de är i själva verket stadens vardagsrum och stadens salonger.

När stadens rum: Gatorna, torgen, platserna börjar uppfattas som likvärdiga rumskomponenter händer något: De avdelas inte längre enbart för trafiken i dess olika former; de uppfattas inte längre enbart som entréutrymmen till varuhusen eller de offentliga byggnaderna. De kan fyllas med andra verksamheter, med fester, sång, musik, teater, lek, dans - allt detta samtidigt med det som "traditionellt" sker. Stadens rum blir simultanrum. De kan gestaltas så att dessa uttrycks. De kan kallas gågator, passager, täckta eller öppna, men de är i själva verket stadens vardagsrum och stadens salonger.

De material som används vid detta byggande bör vara ändamålsenliga, hållbara och sköna, i den mening som Palladio ger begreppen UTILITAS, FIRMITAS VENUSTAS, d.v.s. där ändamålsenligheten inte är begränsad till ett rent nyttotänkande utan även är förbundet med hierarkiska värden i samhället; där hållbarheten, beständigheten inte enbart bygger på spännvidder, balkhöjder och pelartvärnsnitt, utan även på tanken att staden är "evig"; där skönheten inte är ett mål i sig, trend^{*15} eller modeinriktad, utan avsiktsfri; skönhet som söks i ett inre värde. Detta betyder samtidigt att alla material bör besitta egenskapen att åldras vackert.^{*16}

Färgerna bör ges nya möjligheter. Färgen genom olika materialanvändningar, färger genom omsättningar av material, färger genom planteringar och färger genom speglingar av vatten, glas eller polerade ytor.

^{*15} Med "skönt" menas självfallet inte den yttre eller ens inre moral som tillämpas i vanligt umgänge, utan ALLT som berikar och förädlar själen - även det mest omärkliga, det mest abstrakta.

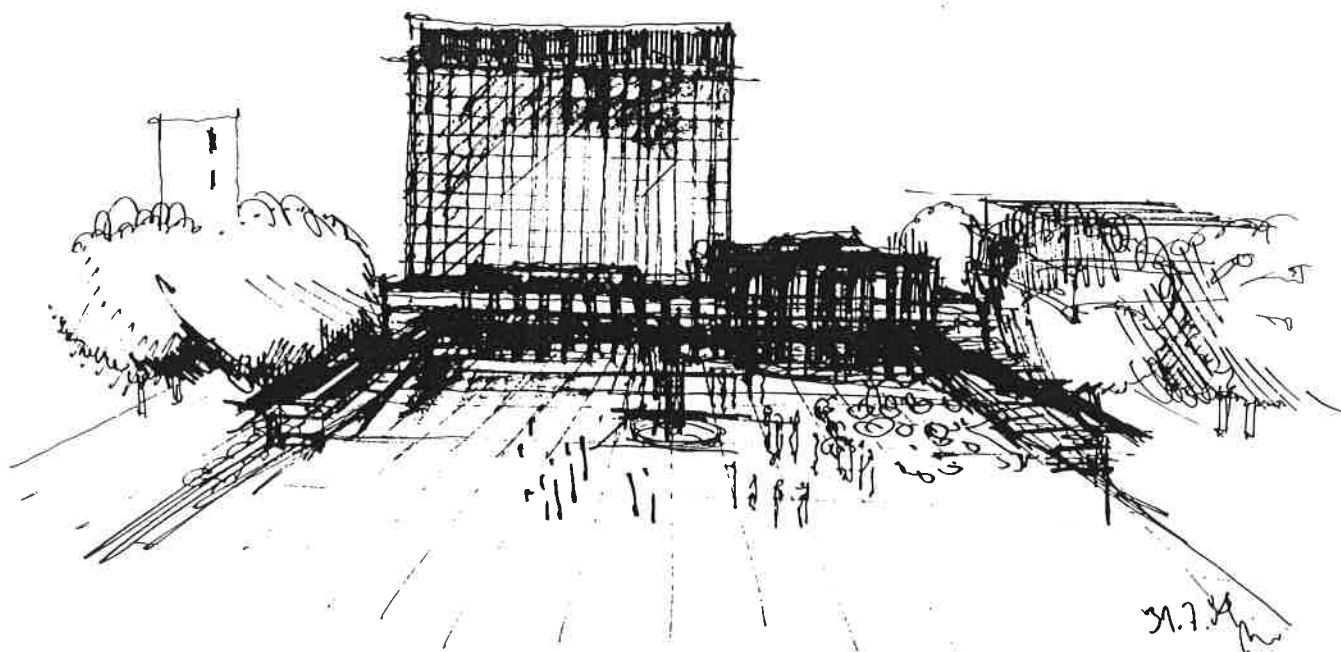
Wassily Kandinsky 1910

^{*16} Mänskliga byggnadsverk är av lång varaktighet; de förblir en del av det landskap där de placerats in. Det förpliktigar oss att känna ansvar inför framtiden för vad vi bygger.

Jan-Magnus Jansson, Nordisk byggdag 16, 1986.

Kärnpunkten gäller "förmågan att sätta våra målsättningar i enlighet med hur det som vi önskar för stunden återverkar på det som vi önskar på lång sikt, för livet så att säga".

Georg Henrik von Wright i "Humanismen som livshållning".

Mänskliga byggnadsverk är av lång varaktighet; de förblir en del av det landskap där de placerats in. Det förpliktar oss att känna ansvar inför framtiden för vad vi bygger.

Elden, luften, vattnet och jorden^{*17} bör ges mera omtanke och behandlas med större omsorg och respekt. Elden som sådan, men framför allt i deriverad form: I atmosfärskapande belysning, i uppvärmda uterum; som ljus och värme.

Luften som rymd, klarhet, renhet, ljus.

Vattnet som naturligt element där detta är möjligt, men också i form av dammar, fontäner, kanaler. Speglingar av ljus och färger, tystnadsskapande sorl och svalka under sommardagar. Men också i frusen form, som platser för lek: skridskoåkning, curling etc. Jorden med dess växtlighet, med dofter och färger. På detta sätt blir - säger N-E. Wickberg - "staden ett färg- och formskiftande kosmos och ett instrument för dygnets och årets tider att spela på".

Sammanfattningsvis kan man säga att ifall vi nu i Jakobstad medvetet vill söka stadsidén på nytt och ge den tidsenliga former, bör detta ske dels med beaktande av stadens egen historia, traditioner och den GENIUS LOCI som finns här men framför allt utifrån människan och hennes specifika behov. Humansimen bör ange de värderingar som stadsbyggande skall tjäna. Teknik och ekonomi är endast redskap för att förverkliga mänskliga strävanden och underlätta mänskligt liv.^{*18}

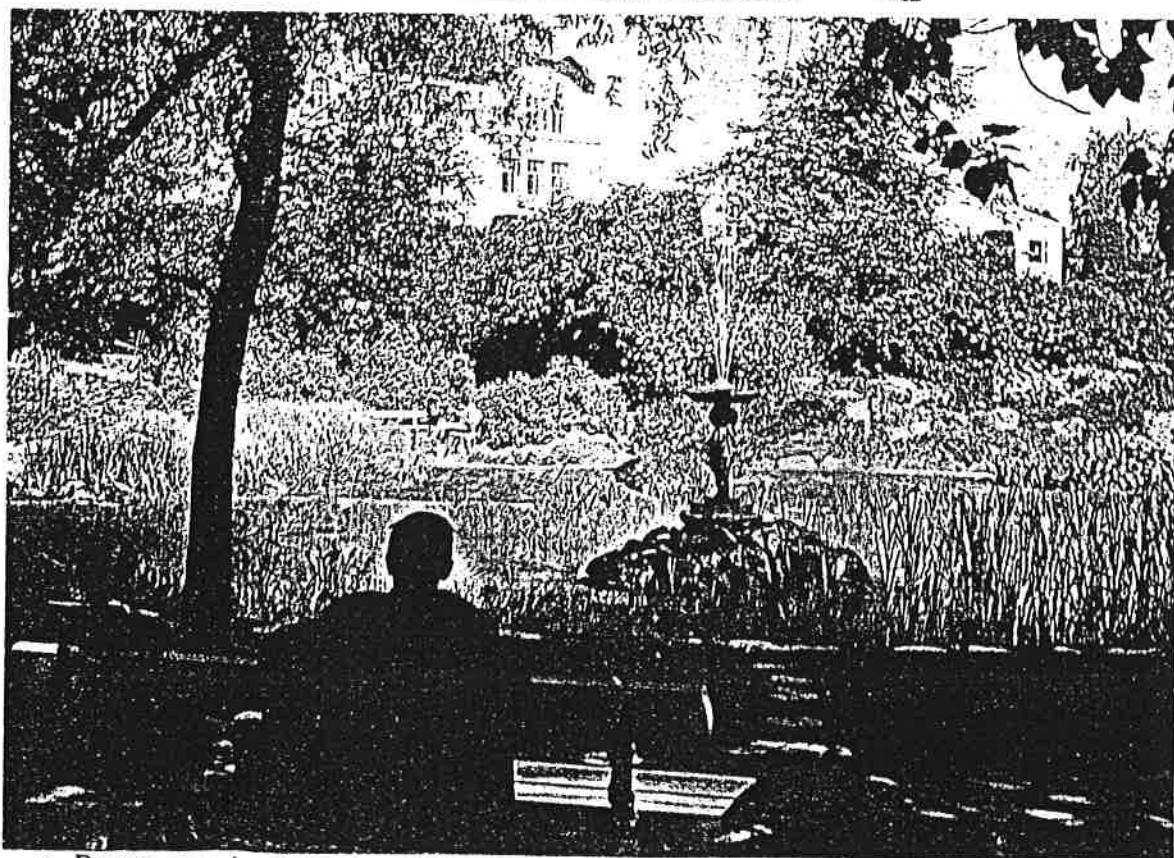
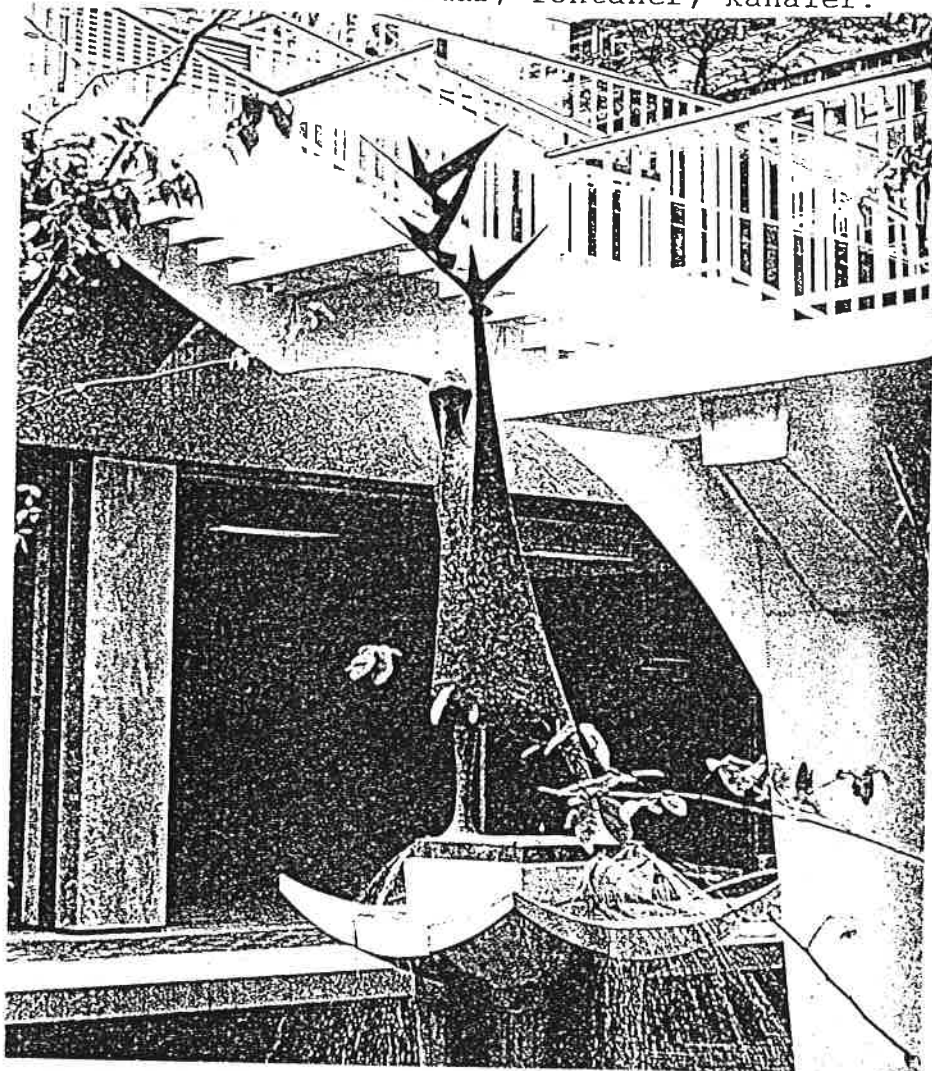
Tekniken, ekonomin, förnuftet måste därför underställas

^{*17} "Att bygga är att samarbeta med jorden själv: Det innebär att ge ett landskap en mänsklig stämpel som det alltid kommer att behålla; det är också att bidra till den långsamma förändring som utgör städernas liv. Hur omsorgsfullt måste man inte söka för att finna den rätta platsen för en bro eller en fontän, för att bygga en bergväg i just den kurva som är på en gång renast i linjerna och mest ekonomisk".

Marguerite Yourcenar: "Hadrianus minnen".

^{*18} "Ett viktigt drag i våra allmänkulturella strävanden i dag är att slå broar mellan sektorer som hittills alltför mycket har varit isolerade från varandra. Till den hör t.ex. humanism och teknik, ekonomi och socialpolitik, natur och miljövård och människans strävan efter välbstånd".

Vattnet som naturligt element där detta är möjligt, men också i form av dammar, fontäner, kanaler.

- Bygg springbrunnar. "Finns det något skönare om sommaren."

viljan att gestalta något nytt, viljan att trotsa besvär-
ligheterna; att aldrig försonas med det omöjliga. Sist
och slutligen handlar det om att återgälda det pund som
har givits att förvalta.^{*19}

För detta behövs visioner, hopp, om man så vill.^{*20} Men ock-
så mod och kraft att envist röja nya vägar, svåra och kanske
orimliga. Detta är kultur.

^{*19} "Världens uppkomst och undergång finns inte i mig; men
de finns inte heller utanför mig; de finns överhuvud inte,
de sker ständigt, och detta deras skeende sammanhänger
också med mig, med mitt liv mitt val, mitt verk, min tjänst,
men de är också beroende av mig, mitt val, mitt verk, min
tjänst. Men de är inte beroende av om jag "bejakar" eller
"förnekar" världen i min själ, utan av hur jag låter min
själsliga hållning till världen bli till liv, till ett liv
som påverkar världen, till verkligt liv."

Martin Buber: "JAG och DU"

^{*20} "Genom mig går man in i den sörjande staden, genom mig går
man in till den eviga smärtan, genom mig går man till fol-
ket som förloratslämnat allt hopp, I som här trä-
der in."

Portalinskriftion ur Dantes INFERNO

"Och han förde mig i anden upp på ett stort och högt berg
och visade mig den heliga staden Jerusalem som kom ned
från himlen från Gud, full av Guds härlighet."

Johannes

3 JAKOBSTADSBONS SYN PÅ STADEN; ERFARENHETER FRÅN BREVLÅDAN "EN BRA STAD BÄTTRE", SAMTAL, KURSER OCH TIDNINGSSKRIVERIER

Staden lever i ett ständigt samspel mellan sin form, d.v.s. sin morfologi och sitt - sina innehåll. Staden förändras hela tiden. Dessa förändringar är dock inte resultatet av någon ödesguds nyckfulla spel med vår verklighet. Samspelet mellan form och innehåll sker enligt givna spelregler och ingen egentlig förändring sker utanför dessa regler. Varje förändring kräver ett ställningstagande - ett beslut.

Ifall något negativt sker beror detta följaktligen på att någon har velat så eller att det har tillåtits. Bakom varje förvandling finns en beredning och ett beslut. Besluten har fattats antingen i aningslöshet (och här faller domen tung), genom att ingå pakt med de krafter som velat förändringen, eller i resignation inför omöjligheterna.

Jakobstadsbon har överlåtit ansvaret för stadens utveckling åt förvaltaren, d.v.s. beslutsfattarna och tjänstemännen. Förvaltaren kan förliknas med forna tiders inspektor, "pehtori", eller nutidens disponent. Jakobstadsbon är ägaren, uppdragsgivaren. Han förväntar sig att pundet skall förmeras, att han själv skall få det bättre, hans liv skall underlättas, hans välstånd ökas. Han förväntar sig att förvaltaren med sin erfarenhet, sin kunskap och sitt kunnande skall vara vuxen sin uppgift. Men han förväntar sig också att förvaltaren skall vara beredd att ta risker. Han vet att utveckling betyder risktagande. Att bevarandet i sig är livsfarligt; att bevakandet av revir och vaktandet av gränser är dödligt; att gräva ned pundet ödesdigert.

3.1 SYNEN PÅ FÖRVALTAREN

Hur ser då ägaren, jakobstadsbon, på hur förvaltaren lyckats?

Publicera förslagen nu!

"Gör en bra stad bättre" — kampanjen var utmärkt. Allmänheten fick tillfälle att utan formaliteter sända sina ideer. Projektet blev centrumkommunens blemma. Fortsätter man eller inte?

Disco, ishall gör Jakobstad ännu bättre

Längst över 200 förslag till att göra "en bra stad ännu bättre" samlade i de lådor som utställdes i biblioteket. I lådan på torget se-

En dryg procent av jstadsborna kom med förslag

28.11-85

Att göra en bra stad bättre.

Att fylla alla stora krav, det går inte på en enda dag. Jag tycker att staden är nog bra, som pensionär så tycker jag att vi får bra om vi inte krever ut för mycket av obehag, vi vet att det finns de som kan sätta sista slanten i en alkoholflaska, det bådär inte bra för stan, och sedan lever i rus och dus och inte hittar hem till sitt eget hus, de svaga och de som inte orkar tänka är inte för allt. Det borde myndigheterna och utsjerknings rättigheterna sköta om. De vet nog om alla olycks offren som alkoholen har vållat de sista åren. Det blir bara fler och fler som hamnar i alkoholen. Det borde finnas ett sådant hem som motar alla dem, som inte klarar sig att vara nykter för varje dag. Det är inte nå fin reklam om vi vandrar i berusat tillstånd igenom stan. Jakobstad är bra om vi är nykter. Så får vi bra.

... DET ÄR ONÖDIGT ATT FÖRSÖKA GÖRA NÅGOT ÅT GATURAKNYT, VI UNGDOMAR KOMMER I ALLA FALL FORTSÄTTA TRÄFFAS DÄR VI SJÄLVA VILL!

TRAFIKLJUS TILL KORSNINGEN KÄLLBYVÄGEN OCH NORDENVÄGEN

Det röda området skulleenog bli en bra lekpark för barnen på Kvarnbacken.

TILL KULTURNÄMNDEN

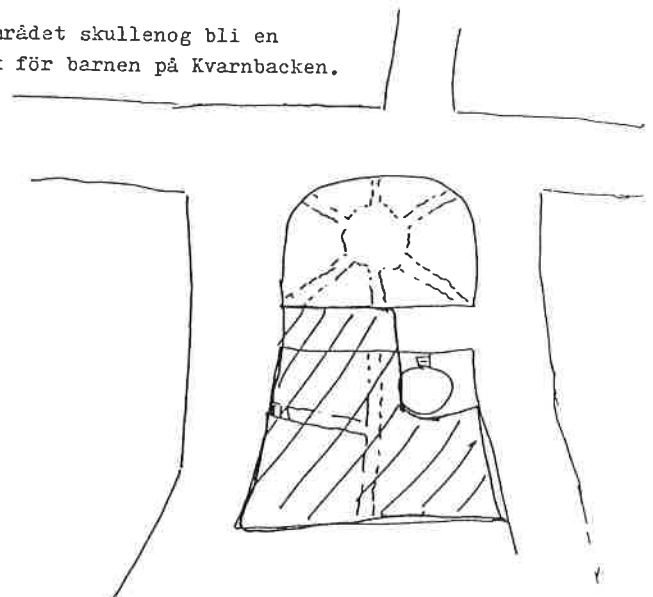
Att ni skulle göra en handpark, där endast hundar får gå. Ganska centralt helst. Det klagas ju jämt på vovvarna, och deras utförelse.

T.E. EN GRÖN OCH MERA GRÖNT GÖR EN STAD MER TREVLIG. TREVLIG HÄRLEK SOM PÅ STADEN JAKOBSTAD

Arkitekten!

Här är några skisser som jag ritat till i hus. Jag är ingen arkitekt, så det blev som det blev.

Hur uppfattar han den rådande situationen? Lyssnar vi till signalerna från brevlådan "En bra stad bättre" så verkar det inte som om förvaltaren skulle ha lyckats särskilt väl. Ägaren är inte nöjd med sin disponent. Enligt honom sköts inte fögderiet särdeles bra. Framför allt anklagar han honom för planlöshet och alltför stor försiktighet. Men också för att vara svår att komma till tals med. Förvaltaren har distanserat sig, barrikaderat sig och utvecklats till makthavare. Några klipp ur kommentarerna.

"se yleinen nynnääminen" måste upphöra. Lyft upp era huvuden och visa er profil"

"ingenting händer, det finns ingen handlingskraft"

"det bubblar för mycket i grytan"

I samråden med olika grupperingar sägs liknande saker.

"det dribblas för mycket, görs för få mål"

"det saknas välgenomarbetade förslag"

"staden marknadsförs dåligt"

"samarbetet inom regionen sköts dåligt"

"det tycks svårt att åstadkomma beslut"

"det råder en handlingsförlamning"

"staden är sjuk. Vi förväntar oss att de vi väljer skall komma med någon form av medicin. Experterna bör visa hur det skall gå till."

Medborgarna uttrycker sitt missnöje. I folket finns känslan - "sanningen" - eller är det så? Är det i stället så att allt detta är uttryck för professionell kverulans.

Vilken uppfattning har då pressen? Pressens uppgift i samhället är ju att så objektivt som möjligt följa med utvecklingen, iaktta den, och sedan skildra den, men också analysera den.

I princip säger pressen samma sak som det vi redan citerat. Den gör det i berättarform men ofta även i analytisk form på ledarsidan. Den 27 september detta år kontrasterar Alf Snellman Jakobstads försiktighet mot Karlebyns dådkraft i

ledaren. "Vad skiljer Jakobstad från Karleby". Snellman beskriver Jakobstads oförmåga att satsa och handla snabbt men avslutar ändå med orden:

"Om Karleby och Ylivieska kan,
bör Jakobstad också kunna.
Nu och i framtiden.

3.2 SYNEN PÅ MILJÖN

Vad säger då jakobstadsbor om fögderiet - om den fysiska miljön?

Han uppfattar den som vanskött och känner antingen ett stigande främlingsskap inför den, eller också omsorg och sorg. I bägge fallen, i det relationslösa och i relationen, lider han.

Några klipp från brevlådan "En bra stad bättre":

"Gatorna är dåliga, torget trist, fantasilöst, ödsligt, betonglikt dött".

"Torget är inget torg".

"Centrum är en labyrint"

"Trafiken är vansinnig"

"Parkeringen sköts dåligt"

"Hur kan någon påstå att Jakobstad är en bra stad. Ingen trafikkultur, ingen parkeringspolitik"

"Nattrafiken omöjliggör centrumboende"

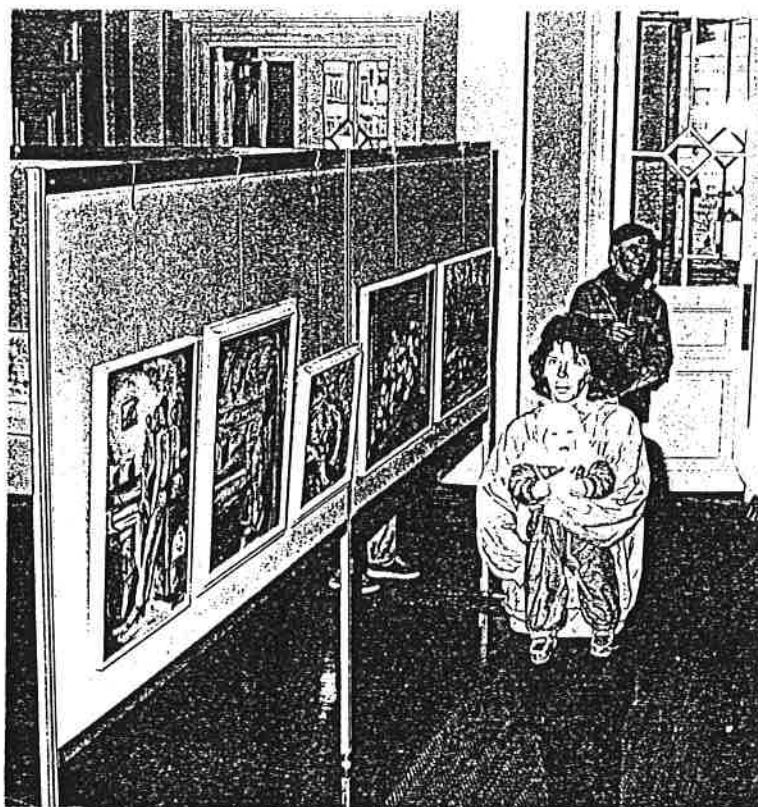
"Stockstugorna passar inte på torget, de hör hemma i skogarna".

"Planerna är gjorda för trafiken, inte för människorna".

"Bort med parkeringen från torget".

etc.

Vi har nämnt att stadens fysiska miljö är framtidens gjutform. Vi påverkas av den. Vi formas. Våra barn likaså. De ovanciterade kommentarerna indikerar att Jakobstad i dagens läge inte förmår forma oss i rätt riktning. Ifall detta är sant återstår, säger sociologerna, ledan och i

Vi har nämnt att stadens fysiska miljö är framtidens gjutform. Vi påverkas av den. Vi formas. Våra barn likaså.

förlängningen aggressionerna och destruktionen.

Vi tror att signalerna från de senaste årens nattliv i Jakobstad understryker behovet av ett uppvaknande inför dessa frågor.

3.3 FÖRSLAG TILL FÖRBÄTTRING

Erfarenheter från brevlådan "En bra stad bättre".

Vilka lösningar ger man då? Allmänt sett har man kommit underfund med att man avhänt sig rätten att fatta beslut men paradoxalt nog känner man ändå ansvar inför framtiden. Det man önskar är delaktighet. Rätt till verket och verkligheten. Man vill överbrygga klyftan mellan sig och förvaltaren. Man vill påverka så direkt som möjligt. Formerna varierar men man vill delaktighet även för de små i samhället. Det ges förslag till stadsdelsparlament, en gång om året förekommande folkparlament, ("där staden skulle bjuda på kaffe") och det ges förslag om utvecklande av samrådsformer. Man vill dessutom ha en permanent förslagslåda.

Därutöver vill man skapa en "Vi-anda", en "jakobstadsanda". Detta skulle man åstadkomma med hjälp av "solskensmärken" och andra dekaler, men även genom att inrätta en "speakercorner" både inomhus och utomhus med kontinuerlig direkt sändning i lokal TV.

Beträffande stadens rum och verksamheter önskar man:

- Ett bilfritt centrum. "Gågator är livliga, granna, blomiga, soliga, ljumma, fridfulla, rofyllda - och framför allt förskönar de staden. På sommaren stannar man vid en terrass och äter eller förfriskar sig. Där kan ordnas eller skapas tillställningar: Musik, dans, modevisningar, politiska eller religiösa framträdanden och reklam".

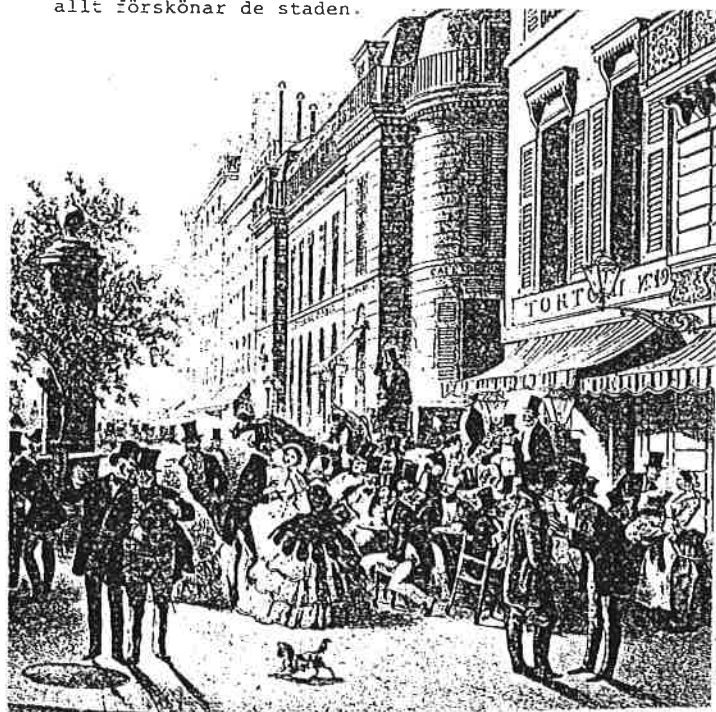
Kontrasterande mot detta säger ungdomarna:

GÅGATAN

- Ett bilfritt centrum. "Gågator är livliga, granna, blom-
miga, soliga, ljumma, fridfulla, rofyllda - och framför
allt förskönar de staden.

- Gör Kanalesplanaden till gågata. Bygg ett springbrunnss-
system för att s.a.s. restaurera begreppet "Kanal-Espla-
nad".

- "Det är onödigt att göra något åt gaturallt. Vi ungdomar kommer i alla fall att fortsätta träffas där vi själva vill.

Flera förslag:

- Gör Kanalesplanaden till gågata. Bygg ett springbrunns-system för att s.a.s. restaurera begreppet "Kanal-Espladnad".
- Ett levande torg. "Gör torget till en samlande punkt med liv och rörelse". "Sätt färgade plattor på torget och trottarerna". "Använd vackrare lyktstolpar.
- Bygg springbrunnar. "Finns det något skönare om sommarren."
- Mera grönska i staden.
- Bygg en utescen i skolparken.
- Gör staden handikapvänlig.
- Bygg centraliserade parkeringsplatser. "Ge parkeringsfrågan högsta prioritering."
- "Bygg parkeringsplatser vid busstationen och gamla sportplan".
- "Reservera parkeringsmöjligheter under torget".
- "Bygg parkeringshus."

När det gäller verksamheterna i allmänhet säger man bl.a.

- "Öka torghandeln".
- "torget är händelsefattigt när handeln upphör. Låt musikanter uppträda utan förstärkare"
- "ordna marknad en gång i månaden"
- "inrätta en "speakercorner"
- flytta ut bord och stolar på trottoarerna"
- "Varje affär skall få några kvadratmeter för försäljning direkt på gatan."
- "förbättra busstrafiken"
- "ge rum för disco och andra danstillställningar, alla vill ju inte sitta på krog."

Beträffande stadsförvaltningens verksamheter sägs det:

- Biblioteket skall byggas stort, vara "palatslikt" ("Jag skulle vilja att biblioteket skulle vara ett palats) och

situeras i centrum invid torget. Kombinera det med ar-
bis.

-Rådhuset skall reserveras för kulturen. "Läget förplik-
tar". "Låt det bli ett hus för sång och dans."

-Bygg utställningshall för bildkonst.

-Bygg musik- och teaterestrad i skolparken.

-Bygg idrottsanläggningar.

-bollhall

-ishockeyhall

-tennisplaner

-fotbollsplaner (Parentesen)

-Bygg ny simhall.

-Ordna musik på skridskobanan.

Sammanfattningen av svaren från brevlådan "En bra stad
bättre" kan ske med Stefan Toivonens kommentar: "En ut-
veckling av miljön och då främst torgmiljön är en av hörn-
stenarna i turismens utveckling i Jakobstad. Dessutom bör
detta ske med en så folklig process som möjligt."

Erfarenheterna från kurserna i arbetarinstituten och sam-
råden med grupperingen inom näringslivet pekar åt samma
håll.

Från arbetarinstituten kommer signalerna:

-Sänk hastigheten i stadscentrum.

-Anställ lapplisor.

-Ordna goda cykelförbindelser från förorterna mot centrum.

-Bygg kulturcentrum invid torget.

-Gör torget attraktivt med fasta bänkar, springbrunn,
strålvärme.

-Töm rådhuset på nuvarande hyresgäster.

-restaurang i källaren. Uteservering.

-kammarmusiksal

-Utställningar

Köpmännen säger att handeln berörs av infarterna, trafiken

och parkeringen samt utvecklas genom att Centrum görs levande både dagtid och kvällstid. Man vill därför att handel och kultur knippas ihop och koncentreras till ett avgränsat område. Bygg konserthus, teater, bibliotek i stadens absoluta centrum säger man, samtidigt som man definierar detta centrum till trakten av torget - Kanalesplanaden. Man säger att detta självfallet kräver koncentrerade parkeringslösningar.

Vid samrådet med juniorhandelskammaren hörs samma sak. Stadens utveckling bör bygga på kulturen (i betydelsen bildkonst, teater, film, litteratur, musik), utbildningen, handeln och industrin samt utgå och färgas av GENIUS LOCI, platsens själ. Staden bör profilera sig som regionens centrum. Möjliga kanaler är lokalpressen och När-TV.

3.4

SAMMANFATTNING

Anmärkningsvärt är att alla kommentarer och förslag riktar in sig på händelser i det vardagliga, inte på stora jippon, inte på festivaler i första hand. Här besannas på nytt satsen att verkligheten bestäms av det vardagliga. Festen är en nödvändighet, men endast som kulmen.

Extraherar man det väsentliga ur dessa inlägg kan man konstatera, att jakobstadsbon inte är nöjd med hur de gemensamma angelägenheterna sköts och inte heller med hur miljön ser ut. Däremot är det tydligt att han inte har gett upp hoppet. Han vill vara med och bygga något nytt. Tydligast framkommer detta i en skrivelse i brevlådan "En bra stad bättre", där skribenten i samband med att hon beskriver en utbyggnad av "rapakanalen" säger:

..."Slänterna planteras med vattenväxter och vildväxande.

Det finns massor av vackra sådana i vår flora, som kunde användas där. Jag ställer gärna upp den dag planen förverkligas.....

....Tack för chansen att få vara med."

Ifall man vill pröva en annan läsart, av det material som samlats, kan man säga att jakobstadsbon lever i ett hat-kärleksförhållande till sin stad. Han upplever en tilltagande rotlöshet och han håller på att mista sin relation till sitt eget närsamhälle och dess kultur. Han anar att han håller på att ta skada till både kropp och själ.

Samtidigt söker han nya rötter i en tillvaro som han själv vill utforma.

Rotlösheten kan delvis förklaras med att stora delar av befolkningen är första generationens stadsbor, men i lika hög grad med att jakobstadsbon inte haft något gemensamt projekt att samlas kring, utan i stort sett övertagit tidigare generationers arv utan att rätt kunna förvalta det. Till detta syndrom hör säkert också utvecklingen av språkförhållandena i staden. Tvåspråkigheten, som kunnat vara en rikedom, har i stället spjälkt befolkningen i två läger med hemvist i skilda kulturmiljöer.

På detta sätt har staden visserligen existens, men den svarar inte mot det behov av offentligt liv^{*21} som människan söker och som förstärks av den ständigt ökade fritiden och förvandlingen av "begreppet tid". Staden existerar, men den är utan innehåll och därför inte verklig. Privatiseringen (av lat. privare = beröva) har berövat det offentliga livet dess styrka och mystik.

En komprimerad analys av situationen kan ges i form av ett uttryck som fälldes under ett av de samråd vi hade med olika grupperingar:

"Staden är sjuk. Vi förväntar oss att de vi väljer skall komma med någon form av medicin. Experterna bör visa hur det skall gå till."

Det är om detta följande avsnitt handlar.

^{*21} Med "offentligt liv" avser vi här allt mänskligt som sker på stadens offentliga platser (de offentliga byggnaderna, gatorna, torgen, platserna) och som innebär att den enskilda människan integreras till ett samfund, att människor utan blodsband talar sig samman till ett månghövdad individ, blir en enda kropp.

II Ett försök till en samlad kommunalstrategi

Äger du tvenne slantar, sade Li Ti på en resa
köp då ett bröd och en blomma
Brödet är till för din föda
Blomman du köper betyder
att livet är värt att leva.

Harry Martinsson

II ETT FÖRSÖK TILL EN SAMLAD KOMMUNAL STRATEGI

1 INLEDNING

Uppdraget vi erhöill, innefattade budet att formulera en samlad kommunal strategi, dels för ett långt, dels för ett mellanlångt perspektiv.

Vi har uppfattat detta så att vår uppgift är att öppna tanken och handlingen mot nya möjligheter och vi vill göra det genom att visa på horisonten och vägen, men också genom att beskriva färdmedlen.

Vi utgår från att det finns en stadsform, en annan verklighet, som, bättre än den vi nu upplever, svarar mot våra mänskliga behov. Denna samlevnadsform har vi försökt beskriva i avsnittet "Stadsbegreppet". Vi är medvetna om att bilden är dunkel, liksom horisonten endast aningsfylld, och att vi därför också saknar ord för en pregnant beskrivning.

Vi vill ändå betona vikten av att omedelbart bryta upp mot detta mål, att med dådkraft förverkliga det som vi nu anar.

I de fall vi känner oss osäkra bör vi söka oss till Källorna: dels till historien och idéhistorien, dels till den helhetssyn på människan som avtäckts under de senaste årtiondena. Sist och slutligen handlar ju allt om människans väsen och villkor.

Det gäller därför att vara lyhörd för hennes behov av mänskligt liv (som är mycket mer än existens), hälsa och vardagsupplevelser. Här gäller samtidigt att undvika alltför stor beskäftighet och framför allt att uppfylla Hippokrates läkare: "först av allt inte skada", PRIMUM NON NOCERE.

Det finns stadssamfund som varit vida överlägset vårt i denna uppgift. Stadsstaten Athen är ett exempel på ett sådant samhälle. Trots att "det mänskliga" endast var förbehållet den privilegierade mannen, den "frie atenaren", (kvinnorna, barnen, främlingen, slaven hade inga rättigheter) lyckades denna kultur med sin demokrati, sin filosofi, sin vetenskap och sina sköna konster att befrukta hela den västerländska kulturen.

Ett exempel. Arbetet existerade inte i den mening vi nu ger det. Arbetet var ingen dygd i sig. Atenaren arbetade inte. Han var fri. De som utförde "arbetet" var slavar, den tidens robotar. Atenaren själv diskuterade, filosoferade, utbildade sig, utövade sport, vistades på teatern och var i övrigt sysselsatt med de sköna konsterna.

Vi tror att det är viktigt att spegla vår egen industrirobotiserade tillvaro och vår övergång till datasamhället i Atens verklighet och låta kunskapen om detta samfund ge form åt vårt eget befrielsedrama.

Utgående från vår uppfattning att graden av vår verklighet (halten i vår livskvalitet) bestäms av vår förmåga att skapa relationer till varandra som människor
till miljön och
till den andliga verkligheten
definierar vi följande mål - i betydelsen horisont - för stadens utveckling.

2

MÅLET

Staden Jakobstad skall vara en stad som såväl beträffande sitt innehåll som sin form utgör en stimulerande livsmiljö för sina innevånare. Utgångspunkten för allt skall vara upplevelser i det vardagliga. Utvecklingen skall ske utgående från Jakobstad som stad vid havet och med det mänskliga som verk i historien.

2.1 BESKRIVNING AV MÅLET

2.1.1 INNEHÅLLET

Innehållet är möte, verk och lek.^{*22}

Innehållet innebär mångfald och rörelse.^{*23}

Innehållet skapar centralitet - magnetism.

Jakobstad erbjuder storstadens rikhaltiga utbud av verksamheter och tjänster i såväl ekonomiskt, kulturellt som utbildningsmässigt hänseende.

Stadens centrum bebos.

- Detta innebär inte enbart centrubostäder i olika former, utan framför allt att alla (barn, kvinnor, män, rörelsehindrade, främlingar etc.) kan vistas där under alla årstider och utan pekuniär insats.

Jakobstad genomsyras av havsmotivet.

2.1.2 FORMEN

Formen är bärare av värdesystemen.

Formen innebär samling^{*24} (=koncentration) och samtidighet.

Formen uttrycker centralitet och skapar identitet.

1. Staden utvecklas som konstverk i tid och rum.
2. Den okontrollerade tillväxten mot stadens perifera delar hejdas och staden avgränsas och kontrasteras mot landsbygden.
3. Utvecklingen riktas mot centrum och en betoning av stadsidén. De omkringliggande stadsdelarnas anknytning till de centrala delarna förstärks.
4. Centrum definieras geografiskt.
5. Möjligast många varandra kompletterande verksamheter (livsformer och livsförutsättningar) äger samtidigt rum på ett avgränsat geografiskt område. Tyngdpunkten är förlagd till torget.
6. Stadsbyggandet inriktas på att skapa kvalificerade platser för det offentliga livet,^{*25} platser för samtidighet och möten.

^{*22}Se noten till *9!

^{*25}Se noten till *21!

*23

Mångfald: komplexa, komplementära och motsättningsfyllda
händelser som ses genom varandra (transparens).
Mångfald som motsats till enfald, entydighet,
likriktning, renodling

Rörelse: föränderlighet, mobilitet, liv

Rörelse som motsats till oföränderlighet, stel-
het, död.

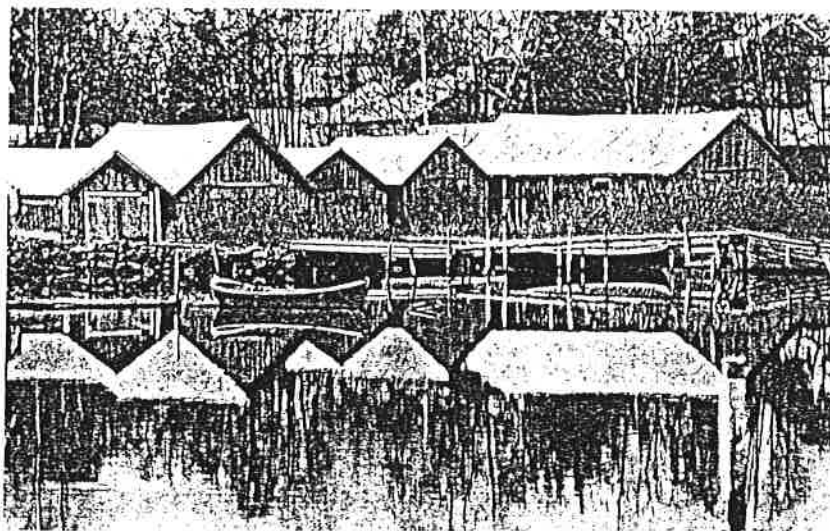
*24

Samling: omfattad, definierad, fattbar, påtaglig, över-
blickbar, koncentration, ackumulation
Samling i motsats till uppspjälkning, splitt-
ring, söndring, oformlighet

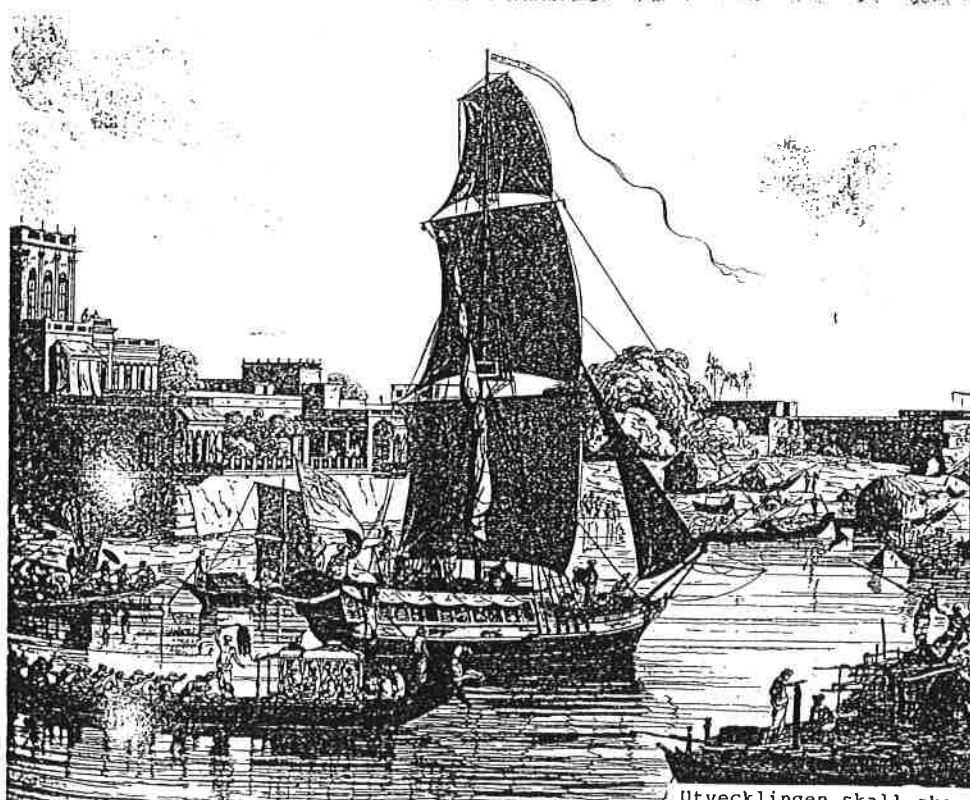
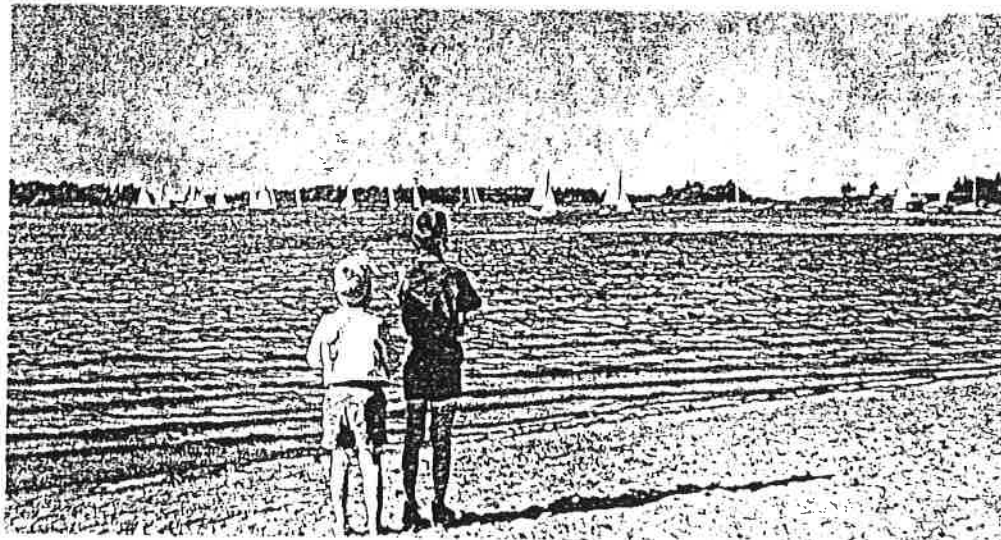
Samtidighet: "på en och samma gång", simultanitet, ge-
nomskinlighet (transparens) skikt, rum
för tolkning. Samtidighet även i annan
bemärkelse: olika släktled är samtidigt
närvarande genom verken (= byggnadsver-
ken, konstverken etc.)

Samtidighet i motsats till den enskildes
"allting har sin tid", entydighet, ren-
odling, ingenting annan än".

Innehållet uttryckes ständigt genom former. Innehåll och
form är staden som person.

Jakobstad genomsyras av havsmotivet.

Utvecklingen skall ske
utgående från Jakobstad som stad vid havet och med det
mänskliga som verk i historien.

Formen uttrycker centralitet och skapar identitet. Innehållet uttrycks ständigt som formen. Form och innehåll är staden som person.

3

VÄGEN

Vägen är målet i bemärkelsen "redan nu men inte ännu". Vägen kräver val av tyngdpunktsområden.

3.1

TYNGDPUNKTSOMRÅDEN

Jakobstad har halkat efter i utvecklingen. Stadens satsning på innevånarnas trivsel har i stort sett begränsats till en utbyggnad av socialväsendet och skolväsendet.

Satsningen på kulturen i betydelsen musik, teater, bildkonst, filmkonst, dans och litteratur har däremot varit minimal. Satsningen på den fysiska miljön, arkitekturen och stadsbyggandet katastrofalt dålig. Satsningen på idrotten till andra delar än vad som gäller friluftslivet begränsad.

Allt detta speglar vårt icke urbana synsätt. Samma sak har gällt andra städer med stor inflyttning. De flesta har dock vaknat och har nu fått ett försprång. I motsats till många andra städer har vi ändå ett trumfkort på hand: vårt centrum.

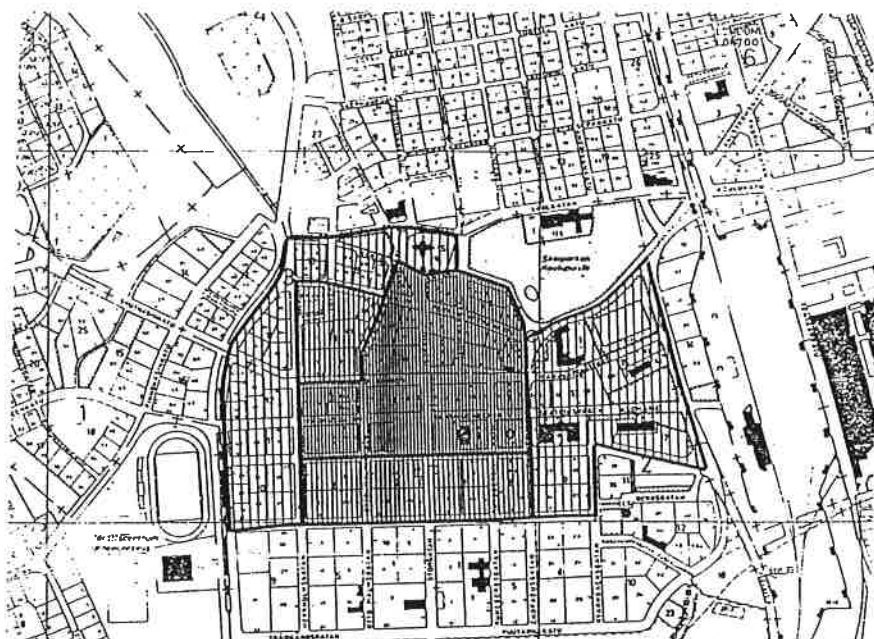
Jakobstads centrum är samlat, livfullt, fullt av historiska skikt och framför allt formbart i betydelsen utvecklingsdugligt. Stadens centrala delar utgör vår största resurs inför framtiden.

3.1.1

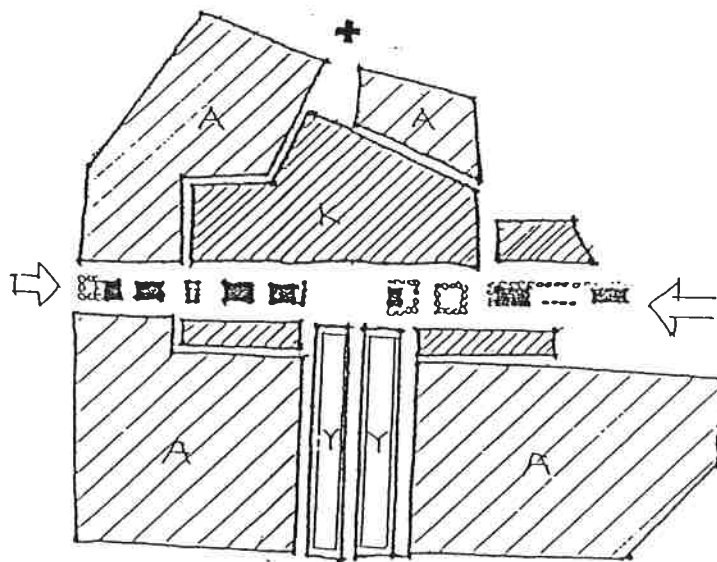
GEOGRAFISKA TYNGDPUNKTSOMRÅDEN

Vid val av geografiska tyngdpunktsområden bör därför stadens centrum som det beskrivs i juniorhandelskammarens undersökning från år 1982 och i Ilmari Heinonens diplomarbete från år 1981 inta en entydig första plats.

Lika självklara tyngdpunktsområden borde stadens infarter och förbindelseleder mellan förorterna och centrum vara,

Vid val av geografiska tyngdpunktsområden bör därför stadens centrum som det beskrivs i juniorhandelskammarens undersökning från år 1982 och i Ilmari Heinonens diplomarbete från år 1981 inta en entydig första plats.

men också utvecklandet av havsmotivet i Gamla hamn och Fäboda. Allt detta antyds redan under rubriken "Målet".

3.1.2 VERKSAMHETERNAS TYNGDPUNKTSOMRÅDEN

När frågan gäller vilka verksamheter som staden främst bör satsa på och bereda rum för, för att kunna svara mot invånarnas allmänmänskliga behov, blir saken genast svårare. Här är ingenting längre självklart. Här behövs visioner, klarsyn, öppenhet och i många fall sinnesändring. d.v.s. viljan till ändring av attityder.

Vi utgår emellertid från att de områden som är mest eftersatta bör få de största resurserna. Risken att vi aldrig uppnår målet är annars överhängande.

Vi tror därför att staden just nu kraftigt bör satsa på kulturen, d.v.s. målmedvetet gå in för att utveckla musiken, teatern, bildkonsten, filmkonsten, dansen, litteraturen, men också konsthantverket, arkitekturen och stadsbyggnad. Satsningen bör innefatta både verksamheter och verk och i grunden rikta in sig på "staden som konstverk i tid och rum".

"Konsten bidrar", säger Lefebvre, "till att förverkliga samhället med sin långvariga begrundan av livet som drama och njutning. Dessutom återställer konsten verkens mening".

Vägen innebär att den framtida staden och dess väsen avslöjas i den mån vi vågar ta ut stegen i form av modeller, experiment, men också i verkliga handlingar.

3.2 RUMSMODELLER

Rumsmodellen omfattar experiment med stadens rum, experiment med stadsgestalten. Rumsmodeller är veritabla känslspröt in i framtiden. Till denna kategori hör - planer av olika slag

- ex. Ilmari Heinonens diplomarbete som visat sig

vara en verksam katalysator för bedömningen av nuläget och utvecklingen,

- miniatyrmodeller
 - användningen av miniatyrmodeller är speciellt effektivt i samband med fotografering och filmning
- konstnärliga visualiseringar
 - perspektiv och bilder av förvandlingen av stadens rum
- skalenliga experiment
 - gatukonst; bildkonst, skulptur
 - springbrunnar, väggmålningar, portaler, utetak, avgränsningar
- exkursioner
 - besök av platser där det man söker redan finns i verkligheten

3.3 TIDSMODELLER

Tidsmodellen omfattar experiment med verksamheter i stadsrummen

Hit kan räknas

- de traditionella vår- och höstmarknaderna
- nya former av marknader som t.ex.
 - loppmarknader
främjar gemenskap
 - fiskmarknad
betonar staden som havsstad
- försäljning av varor på trottoarerna
- uteserveringar på trottoarer och torg
- avstängning av vissa områden för biltrafik
- experiment med lätta trafikleder
- gatuteater
- gatumusik
- gatudans
- trollkonstnärer
- gatuschack
- lekar och tävlingar

- gatuteater
- gatumusik
- gatudans
- trollkonstnärer
- gatuschack
- lekar och tävlingar

Leken är ett sammelmegrepp för allt från barnens lek till idrotten, dansen, teatern - överhuvudtaget allt som karaktetiserar HOMO LUDENS, den lekfulla människan. Leken, säger Alvar Aalto, är början till all kreativitet och i och med detta en livsnödvändighet.

Då skall man än en gång i staden höra fröjderop och glädjerop, rop för brudgum och rop för brud och än en gång skall gamla män och kvinnor vara att finna på gatorna, var och en med sin stav i handen, för hög ålders skull. Och stadens gator skall vara fulla av gossar och flickor som leka där på gatorna.

Jeremia och Sakarja

- "speakers corner"
- musik på skridskobanan
- parkaktiviteter
- Utställningar i olika offentliga utrymmen

Allting kan få sin kulmen i festivalen, Jakobs Dagar, eller motsvarande. Händelserna riktar in sig på delaktighet och en integrering av den enskilda människan i samfundet. Allt bör om möjligt utgå från Jakobstads egenart och platsens anda, GENIUS LOCI.

Sången och musiken kunde anspela på våra skalder och vår sjöfart. Teaterverksamheten kunde spegla vår nuvarande situation "allom till fröjd och gamman". Gatudansen kunde bli "Jakobsdansen", en speciell form av gemenskapsdans som likt "Tro, hopp och kärlek" endast förekommer i Jakobstad. Lekarna och tävlingarna kunde utgå från de lokala traditionerna och befruktas med impulser från sjöbygden och Härmä-trakten. Tävlingarna kunde, liksom i Siena anordnas mellan stadsdelarna.

Varorna kunde inriktas på något typiskt för Jakobstad, kritpipor etc. Uteserveringarna kunde servera färskrökt sik o.s.v.

3.4 POLITISKA MODELLER

Målet är en stad med det mänskliga som verk i historien. Vägen är att i olika former och på alla nivåer låta brukaren bli delaktig i verket. Här krävs fördomsfrihet, uppfinningsriktighet och framför allt öppenhet.

Till kategorin politiska modeller hör säkert bildandet av sammanslutningar, som t.ex.

- "föreningen Kanalesplanden"

eller stadsdelföreningar: Permo, Skatan, Skutnäs, Lappfjärden, för att nu ta några exempel. Vi tror dock att möjligheterna inte är begränsade till dessa yttringar. Signalerna från brevlådan "En bra stad bättre" indikerar att former för delaktighet bör uppfinnas och föreslås praxis.

4. FÄRDMEDLEN

Färdmedlen innebär att man byter nivå. Horisontens verklighet överflyttas till vår egen. Filosofin blir pragma, ordet kött.

Livet binds vid former och system.

Färdmedlen innebär att det intuitiva tänkandet ersätts med vetenskap och teknik, experimenten och leken med praxis och verk. De betyder även att helheten spjälks upp i fattbara enheter. Vi lär känna och begagna.

Denna process är farlig i den bemärkelsen att vi samtidigt löper risk att förlora helheten, att, med andra ord, inte längre fatta vad det egentligen handlar om. Den är inte desto mindre nödvändig. Den är ett självklart måste.

Allt handlar om att visionerna skall förverkligas.

Som "färdmedel" vill vi lyfta fram två områden: forskning och planering.

4.1 FORSKNING

Vetenskapens förmåga att analysera och utvärdera enskilda komplexa verkligheter bör alltmer tas i bruk.

Forskning blir en nödvändighet där myterna florerar, osäkerhet råder eller där man allmänt endast "tycker".

Vi föreslår följande forskningsprojekt.

4.1.1 EN SOCIOLOGISK UNDERSÖKNING AV FÖRSTA GENERATIONENS STADSBOR

I våra bemödanden att lyssna in signalerna från stadsborna

har vi trott oss förstå att stora delar av befolkningen känner sig rotlös. Vi har sagt att det dels beror på "förstagerenerationenstadsborsyndromet", dels på utvecklingen av språkförhållandena i staden.

Ett forskningsprojekt skulle enkelt kunna ge klarhet i frågan och samtidigt kunskap om vad som bör göras.

4.1.2 DEN NEGATIVA FLYTTNINGSRÖRELSEN

Staden har inte lyckats nå upp till sin målsättning beträffande 0-tillväxten. Stadens befolkning minskar.

Vi tror att detta till stora delar beror på att staden inte kan erbjuda något annat än vad grannkommunerna förmår. Vi tror att staden inte lyckats profilera sig gentemot landsorten. Inte lyckats med att vara stad. En undersökning i intervjuform skulle bringa ljus i frågan.

4.1.3 VARANDRA KOMPLETTERANDE VERKSAMHETER

I samråden med köpmän, finansmän och olika sammanslutningar har det framkommit önskemål om symbiosliv med förvaltningens verksamheter.

Vi har hävdats att möjligast många och differenta verksamheter på ett geografiskt begränsat område (där fotgängartrafiken blir attraktiv) är en förutsättning för ett rikt stadsliv. För situeringen av stadens egna verk och verksamheter anser vi det vara nödvändigt att undersöka vilka verksamheter som mest har nytta av varandra.

4.1.4 KULTURPOLITISK ANALYS

Vi tror att den rotlöshet, som stora delar av befolkningen upplever härrör sig från detta, att människor ryckts upp från en självklar, traditionsrik, familjekoncentrerad, agrar miljö (jfr 4.1.1). Lösryckt från sina sammanhang tar människan skada till kropp och själ.

Vi tror däremot att botemedlet skall finnas i staden själv. Staden skall kunna erbjuda frihet och grogrund för nya rötter. Vi tror att denna nya åker och dessa nya skogar står att finna i kulturen och idrotten. Vi hävdar att kultursektorn är den mest eftersatta.

Vi föreslår därför en undersökning av stadens satsningar på kulturen (i betydelsen musik, teater, bildkonst, filmkonst, dans och litteratur). Vi föreslår också att denna undersökning speglas i grannstädernas och i övrigt motsvarande städers förhållanden. Det kunde dessutom vara intressant att jämföra insatserna med de större städernas. Målet omfattar ju i princip storstadens utbud.

Undersökningen borde gälla verksamheter och utrymmen, men också andra insatser som t.ex. direkta bidrag och inköp av konst i olika former.

Allt borde reduceras till mark/capita och m²/capita. Språkförhållandena bör tas med som komponent.

4.1.5 FINANSIERINGSFORMER/FORMER FÖR BYGGANDE

Staden skall svara mot människans behov av levande relationer till medmänniskor, miljön och de andliga värdena, d.v.s. kunna erbjuda rum för det offentliga livet med dess innehåll av möten, verk och lekar.

Vi hävdar att staden inte lyckats med detta.

Vi är medvetna om att det finansiella läget är kärvt. Vi tror däremot inte att staden självmant skall välja svältdöden.

Vår fysiska miljö deklinerar: förvaltningens byggnader förfaller; den offentliga miljön (gatorna, torgen, platserna, parkerna) förslummas. Investeringen för sådant som kunde bli verk och verklighet (identifikationsobjekt) för stadens befolkning tycks utopiska.

Vi påstår emellertid att det är just nu vi bör satsa.

Det är därför nödvändigt att på alla vis söka nya former för satsningar, t.ex. nya finansieringsformer och nya former för byggande.

Förvaltningen borde allvarligt gå in för att undersöka och pröva nya metoder, röja nya vägar.

4.2 PLANERING

Planeringen måste omvandlas till att bli ett instrument för att styra utvecklingen.

Planeringen har i de former den bedrivits inte varit grundad på en medveten politik. Beredningar och beslut har skett i aningslöshet,^{*26} i resignation eller utgående från privata (i bemärkelsen "det offentliga livet berövande") intressen.

Planeringssystemet som sådant har varit splittrat och sektorinriktat och i alltför liten utsträckning kopplat till ekonomiska strategier.

Den ekonomiska planeringen har varit helt baserad på traditionella former och tänkesätt.

Planeringen har därför avkönats. Den har inte på ett tillfredsställande sätt lyckats befrukta verkligheten; inte varit ett kulturarbete i den betydelsen att den skulle förmått föra civilisationen vidare.

Planeringen bör därför ges ett nytt innehåll, en ny riktning och en ny effektivitet. Innehållet är stadsbegreppet som vi tycker oss se det formulerat i "målet för stadens utveckling"; inriktningen är att ge staden identitet, d.v.s. ge staden gestalt och väsen. Hit hör begreppen samling (=koncentration)

^{*26} Aningslöshet = dumhet, inte som intellektuell defekt, utan mänsklig.
Dietrich Bonhoeffer beskriver dumheten på följande sätt i boken "Motstånd och underkastelse" "Dumheten är en farligare fiende till det goda än ondskan. Mot det onda kan man protestera, man kan avslöja det, man kan i värsta fall förhindra det med våld, ondskan bär alltid självförintelsens grodd inom sig, eftersom den åtminstone framkallar ett inre obehag hos människan. Mot dumheten är vi värnlösa."

och avgränsning.

Effektiviteten innebär att planer av olika kategorier sammanförs till handlingspaket.

4.2.1 PLANERING AV DEN FYSISKA MILJÖN, OMRÅDEN, GATOR, TORG, PLATSER, PARKER

Planeringens huvuduppgift skall vara att:

1. Muromgärda staden. d.v.s. avgränsa och kontrastera staden mot landsbygden och samtidigt hindra den amöbaartade perifera utvidgningen av stadens fysiska gestalt.
2. Betona centrumets betydelse som regionens självskrivna centrum, som naturlig plats för det offentliga livet i alla dess former och som en värdig bärare av samhällets form- och värdesystem.
3. Betona havsidén d.v.s. på alla upptänkliga sätt föra havet närmare stadens centrala delar.

Som en följd härav bör:

1. De offentliga platserna genomgående ges större uppmärksamhet. Detta gäller såväl förortens gator och lekplatser som de centrala delarnas gator, torg och parker.

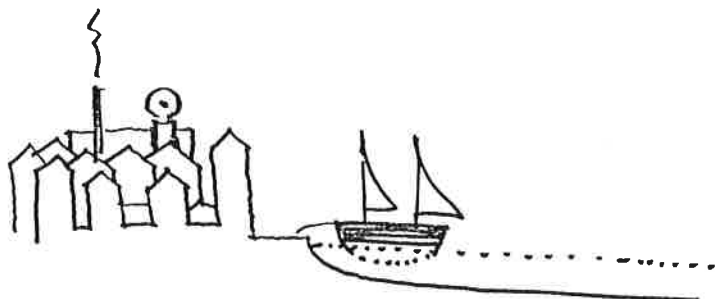
Tyngdpunkten läggs dock i centrum och framför allt till området "torget- Kanalesplanaden".

Gränsen mellan det offentliga och det privata bör markeras. På bostadsområden kan detta ske genom att avskärma tomterna från gatorna med hjälp av häckar, staket och murar. Avsikten skall vara att tillfredsställa människans motstridiga och komplementära behov av säkerhet och öppenhet, isolering och möte.

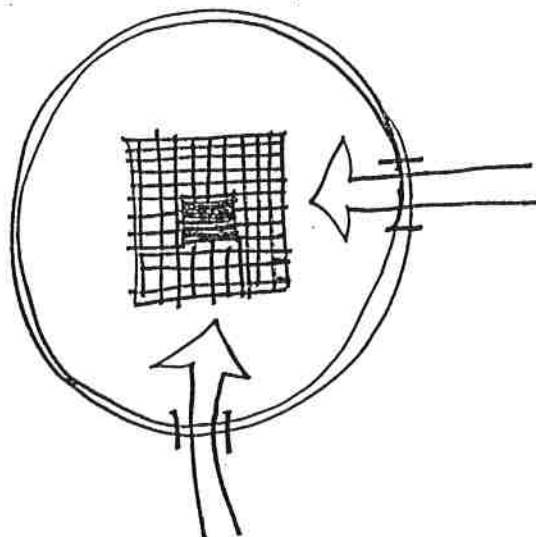
2. Infarterna planeras för att få en gestalt som motsvarar deras uppgift: att leda in besökaren i regionens centrum.

Infarterna är i dag vanskötta och anskrämliga och avslöjar på ett obarmhärtigt sätt förvaltarens syn på staden som centralort. Så vill i dag värden möta sin gäst.

3. Förbindelsen från stadens perifera delar till centrum

Betona havsidén d.v.s. på alla upptänkliga sätt föra havet närmare stadens centrala delar.

Betona centrumets betydelse som regionens självskrivna centrum, som naturlig plats för det offentliga livet i alla dess former och som en värdig bärare av samhällets form- och värdesystem.

Infarterna planeras för att få en gestalt som motsvarar deras uppgift: att leda in besökaren i regionens centrum.

Infarterna är i dag vanskötta och anskrämliga och avslöjar på ett obarmhärtigt sätt förvaltarens syn på staden som centralort. Så vill i dag värden möta sin gäst.

förstärkas både fysiskt och psykiskt, d.v.s. man bör bygga attraktiva leder för den lätta trafiken.

4. Planeringen av Gamla Hamn och förbindelsen till centrum längs "rapakanalen" ses som ett enda stort planeringsområde med vattnet som huvudelement. Motivet bör föras ända in i stadscentrum i form av dammar och fontäner.

4.2.2 STADSBYGGNADSPLANERING

Planeringen skall vara STADSBYGGNADSPLANERING och ses i analogi till en normal byggnadsplanering, d.v.s. omfatta allt från idéstadiet till arbetsritningar och kostnadsberäkningar.

Hela centrum t.ex. kunde vara ett sådant projekt. I en byggnad sammanför arkitektplaneringen konstruktionsplaner, planer för vatten och avlopp och ventilation, el.-planer samt inredningsplaner. I fallet Centrum återkommer samma system. Här skall trafikplaneringen, den tekniska planeringen av gatans konstruktioner samt vatten- och avloppsledningen, belysningsplaneringen, planeringen av stadsrummens inredningar och planteringar föras samman i en huvudplan, allt utgående från en vilja att gestalta stadens rum, inte från en önskan att asfaltera gator och bygga rörledningar.

När man bygger ett hus är det otänkbart att konstruktören skulle få göra vad han vill, el.planeraren vad han tycker är bäst, inredaren vad han behagar o.s.v. Aningen karrikerat måste vi till vår egen skam säga att så är fallet när vi bygger våra stadsrum.

Stadsbyggnadsplaneringen riktar in sig på att sammanföra olika specialisters planer i en huvudplan med vidhängande kostnadskalkyl och sedan sammanföra denna plan med den ekonomiska planeringen och kommunplanen.

På detta sätt blir planeringen fertil på nytt.

Detta förfarande kräver dock antingen pekuniära eller personella resurser.

Vår uppfattning är att det är vår skyldighet att frigöra dessa resurser. Allt annat är ett svek mot arvet. Vi har inte förmått förvalta det.

4.2.3 EKONOMISK PLANERING

Vi hävdar att stadens ekonomieplanering ofta tenderat till att bli ett mål i sig samt i alldeles för hög grad trendbaserad och relaterad till självuppfyllande profetior om inflation, ekonomisk utveckling och arbetslöshet.

Ifall vi tror att tidsenliga fenomen är oundvikliga då blir de oundvikliga. Men ifall vi å andra sidan inte antar att vi på Hegelskt vis är totalt utelämnade åt ödet, då finns det möjligheter.

Vår uppfattning är att ekonomieplaneringen skall vara ett redskap för att förverkliga mänskliga strävanden och underlätta mänskligt liv. Den måste därför underställas viljan att gestalta.

Med detta avser vi självfallet inte ett utopiskt tänkande, utan kreativitet (= förmåga att upptäcka) och ett viljestarkt stöd, samt ett oförväget sökande efter nya möjligheter i det omöjliga.

4.2.4 KOMMUNPLANEN

Kommunplanen är lagstadgad. Detta är i och för sig ingen dygd. Kommunplanen är på gott och ont.

Kommunplanen saknar i dag en riktning. Alla känner till detta. Det är naturligt att den saknar mål eftersom ingen egentlig diskussion om målet förts.

Vad alla däremot inte är medvetna om är att en kommunplan

utan definierade mål, som svarar mot mänskliga behov, är mera skadlig än nyttig. Med definierade mål avser vi inte enbart verbala formuleringar, utan framför allt den integreringsprocess där stadsförvaltningen blir ett med målet, tillägnar sig det. Detta sker genom att man talar sig samman och något sådant har aldrig förekommit, i alla fall inte som ett konsekvent handlingsmönster.

Gärningar som inte möter ett behov kan vara dödliga. I en olycksfallssituation, en bilolycka eller motsvarande, hjälper inte beskäftighet och god vilja. Man måste ha kunskap och kunnande. Man måste veta vad man kan göra och inte får göra. Man måste känna till patientens behov också i de ögonblick han själv inte vet det.

"Viljan till ansvar är gärningens ursprung"

Dietrich Bonhoeffer

Målen bör svara mot de mänskliga behov, som vi lyft fram i kapitlet "Stadsbegreppet". Mållöshet möjliggör privata vinstintressen på det allmännas bekostnad. Härmed har vi inte sagt eller ens antytt att sådana vinstintressen inte skall få förekomma. Det vi vill säga är att de måste underordnas det offentliga livets intressen.

Den skolningsprocess som stadsförvaltningen just nu befinner sig i är livsviktig. Den bör, enligt vår uppfattning, därför i allt större utsträckning befatta sig med frågorna kring målen. Det kommunala maskineriet bör självfallet fungera, men endast under förutsättning att målet är definierat.

I annat fall kan kommunplanen bli ett dråpslag mot staden. Den lagstadgade kommunplanen blir dödlig. Lagens bokstav dödande.

4.2.5 PLANERING AV VERKSAMHETERNA

Med verksamheter avser vi här stadsförvaltningens verksam-

heter, d.v.s. det offentliga livets verksamheter.

I samband med förändring och tillväxt uppkommer behov av nya utrymmen. Det är om dessa utrymmen och deras placering denna avdelning handlar.

Verksamheter, som i övrigt finns i staden och som hör samman med handel och övriga tjänster berörs inte på annat sätt än att vi påpekar att stadsförvaltningen bör vara uppmärksam på dessa behov och, i de fall de inte uppenbart strider mot det allmännas intresse, bereda rum för den, d.v.s. sköta om att planläggningen fungerar.

Vår uppfattning är den, att tjänster som berikar det offentliga livet bör förläggas till de offentliga platserna.

Enligt Camillo Sitte är de offentliga platserna (torgen, skvärerna, parkerna etc.) nödvändiga för det offentliga livets ^{*27} fortbestånd.

TORGET

Jakobstadsviktigaste plats är torget. Denna sanning är orubblig. Den vilar på historien som den manifesterats i stadsplaner och stadsbyggandet genom tiderna.

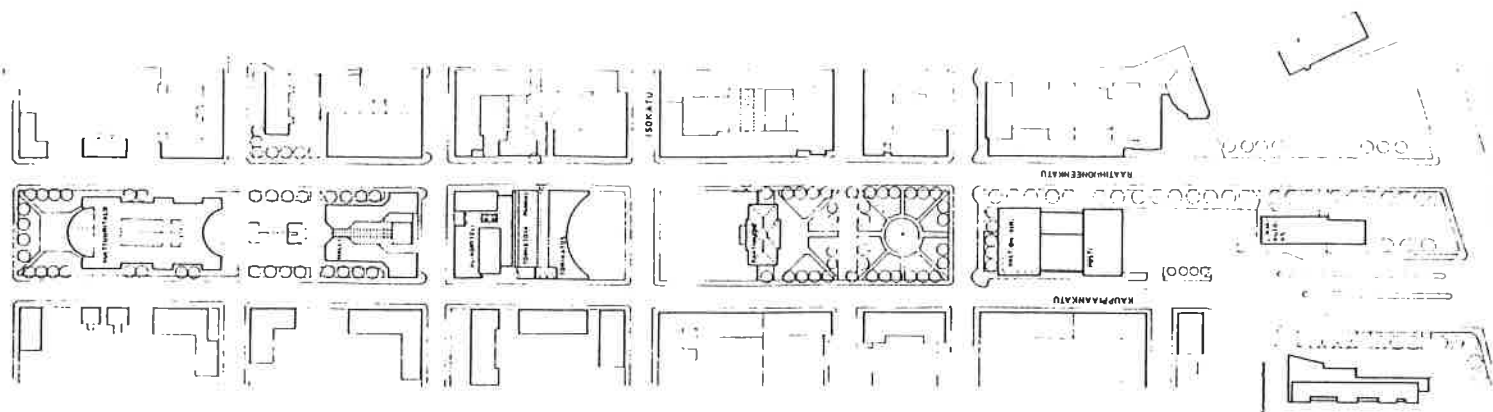
Torget härstammar från 1652.

Ilmari Heinonens diplomarbete, som tjänat som grund för våra egna bedömningar och som på så sätt handhaft en viktig katalysatorfunktion markerar torget som den självklara medelpunkten för två korsande axelsystem.

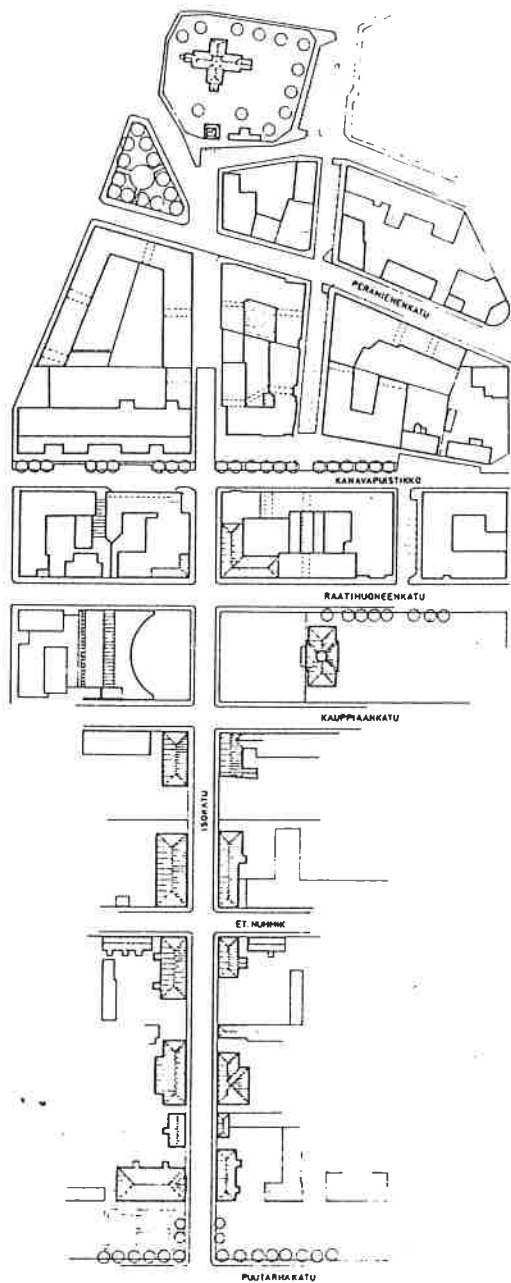
Det faktum att stadens centralförvaltning flyttat till Strengbergs fastighet och att en fortsatt förflyttning av verksamheterna planeras, inger därför stor oro.

Flyttningen är en sak på gott och ont. Den kan innebära

^{*27} Se not ^{*21},

Ilmari Heinonens diplomarbete, som tjänat som grund för våra egna bedömningar och som på så sätt handhaft en viktig katalysatorfunktion markerar torget som den självklara medelpunkten för två korsande axelsystem.

Jakobstads viktigaste plats är torget. Denna sanning är orubblig. Den vilar på historien som den manifesterats i stadsplaner och stadsbyggandet genom tiderna.

Torget härstammar från 1652.

att ett helt centrum berikas. Den kan också innebära att stadens viktigaste rum, torget, upphör att fungera. Den offentliga platsen berövas sina innehåll och dör.

Detta håller just nu på att ske.

Vi hävdar därför att offentliga tjänster som röner stort publikt intresse (i betydelsen stor publikfrekvens) och som samtidigt visar på en ny tid med en ny uppfattning av tid och arbete, inte under några som helst omständigheter får förläggas till Stadshuset utan bör fastmer situeras till områdena kring huvudaxeln med tonvikt på kvarteren kring torget och främst torget.

Vi kan inte säga detta tydligt nog.

Sådana verksamheter som markerar en ny tid är stadigt i-hopkopplade med kulturen i den mening som vi behandlat den i avsnitten "tyngdpunktsområden" och Stadsbegreppet". Från det senare avsnittet lyfter vi än en gång Bengt Lidströms ord: "Människan har behov av kulturell information i sin livsmiljö. I informationssamhället får kulturen en helt annan betydelse än i det rationellt teknikinriktade samhället. I det sistnämnda kan kulturen liknas vid äppelmo- set till desserten medan kulturen i informationssamhället blir en av huvudrätterna."

Vi vill än en gång betona kulturens värde i ett kommande samhälle. Allt handlar om en hierarki. Allt handlar om UTILITAS, FIRMITAS, VENUSTAS^{*28} i ett samhällsperspektiv.

Vi talar om att -biblioteket

-konsthallar

-konsertsalar

-utrymmen för arbetarinstitut

och utrymmen för motsvarande verksamheter bör förläggas till torget eller trakten kring torget, antingen som spridda enheter eller samlade i ett stort kulturkomplex.

^{*28} Se not ^{*21},

STADSHUSET

Förvaltaren själv (centralförvaltningen, skolförvaltningen, socialförvaltningen, den tekniska sektorn o.s.v.) kan gärna förläggas till det nuvarande stadshuset. Förvaltningen mår bra av naturliga kontakter mellan enheterna och staden som helhet mår bra av det. Dels frigörs viktiga områden i centrum, dels uppstår i norr en tillräcklig stark tyngdpunkt som handeln i centrums norra delar och framför allt Storgatan drar nytta av. En sådan inverkan, säger köpmännen, märks redan.

Ett motsvarande händelseförlopp som det vi nu står inför, har redan ägt rum i Umeå. I början på sjuttio-talet flyttade förvaltaren ut till det gamla dragonregementet utanför centrum.

Nu har ett stort kulturcentrum med anpassade offentliga platser byggts i absoluta centrum. Resultatet är, som vi har uppfattat det, överväldigande.

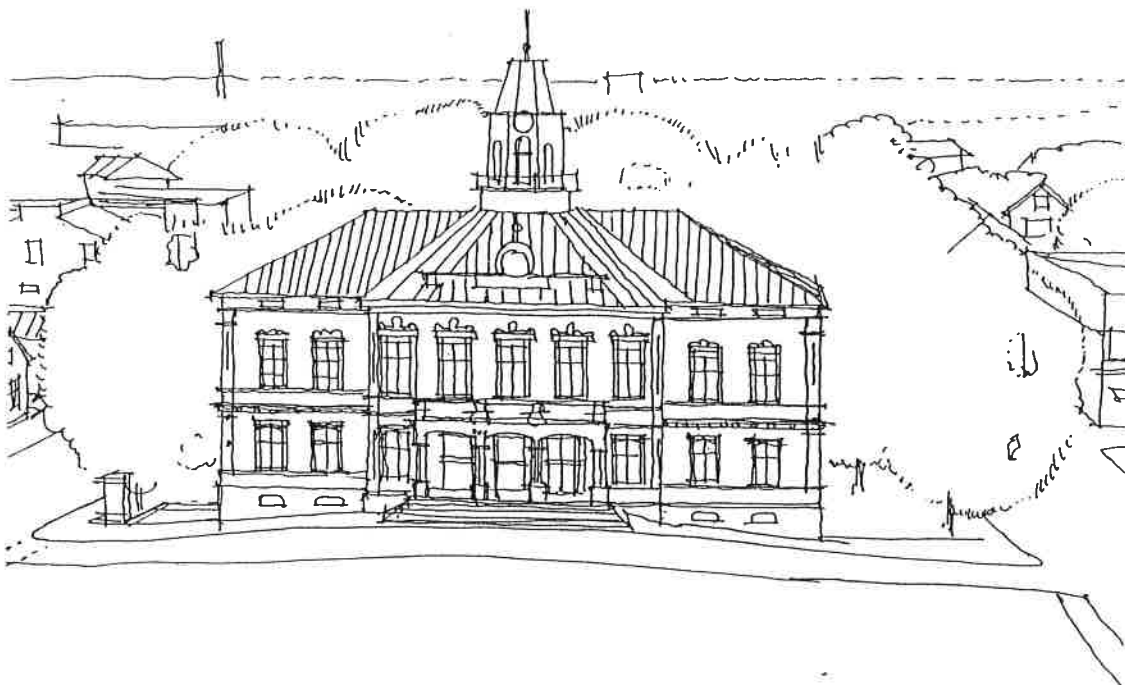
RÅDHUSET

I ett sammanhang som detta kan inte Rådhusets öde förbigås.

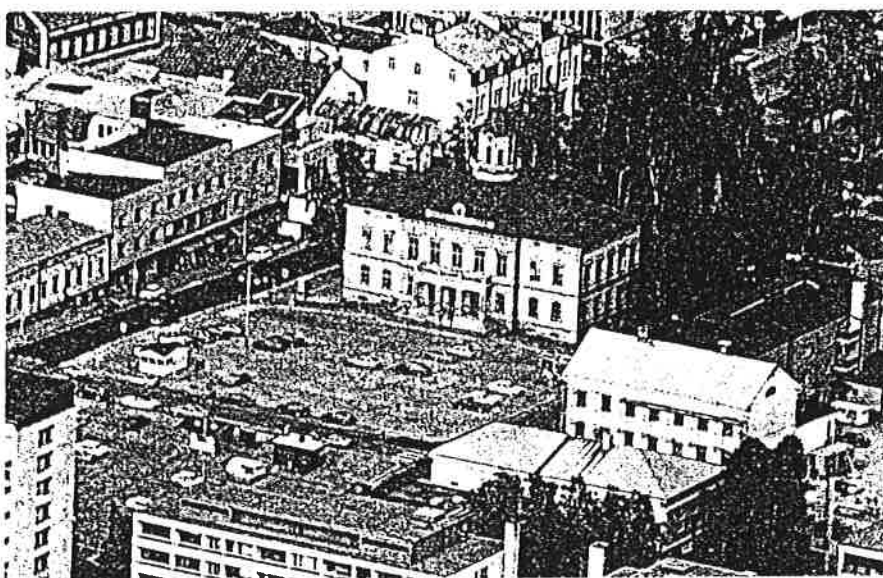
Vår uppfattning är, och den tycks sammanfalla med den allmänna uppfattningen i staden, att stadsförvaltningen i brådskande ordning borde tillhandahålla nya utrymmen åt de nuvarande hyresgästerna.

Vi tror att Rådhuset spelar en avgörande roll när det gäller att upprätthålla det offentliga livet vid torget. Därför förenar vi oss gärna med kören från allmänheten som säger: "låt Rådhuset bli ett hus för sång och dans".

Samtidigt är vi av den åsikten att man i samband med att det undersöks vilka funktioner som bäst lämpar sig för huset, också bör vara beredd att undersöka möjligheten att bygga ut den östra delen av tomten, d.v.s. den som vetter mot Runebergsparken.

Vi tror att Rådhuset spelar en avgörande roll när det gäller att upprätthålla det offentliga livet vid torget. Därför förenar vi oss gärna med kören från allmänheten som säger: "låt Rådhuset bli ett hus för sång och dans".

Vi är medvetna om att detta förslag innebär ett oändligt risktagande. Vi vet också att det delvist strider mot empires idévärld. På samma gång vet vi att motsvarande planer har förverkligats med lyckat resultat. Vi tror därför att livet är viktigare än läran.

En undersökning av möjligheterna borde emellertid ge ett tillräckligt tydligt svar. Några orakel bör staden inte lyssna på.

Vi föreslår därför att en arkitekttävling anordnas för att utröna möjligheter och begränsningar. Anslutet till detta problemkomplex borde en diskussion kring fullmäktiges sessionssal föras.

Dess rätta plats i både historiskt och hierarkiskt hänseende invid torget kan möjliggöras i det initierade annexet.

Andra renodlade funktionssammanhang talar dock emot detta. Vi föreslår att sessionssalen i detta skede skall ingå som en komponent i Rådhusets idéplanering.

TRAFIKEN OCH PARKERINGEN I CENTRUM

Problemkomplexet ligger i skärningspunkten mellan det privata och offentliga.

Trafiken och parkeringen upplevs som ett av innerstadens största problem. De kanske är det. I varje fall hindrar den nuvarande ordningen ett framväxande av ett levande centrum i den form vi sökt beskriva det.

Vi tror emellertid inte på några drastiska åtgärder. Stadsbornas allmänt konservativa hållning tillåter inte något sådant. Staden som helhet, anser vi därför mår bäst av ett gradvis växande i rätt riktning. Växandet måste också ses i relation till stadens ekonomiska resurser.

Vi tror däremot på de små konkreta stegen mot ett nytt mål. Även de små stegen kräver tillvänjning, tillägnelse.

Vi föreslår därför en ny trafikplanering av stadens centrala delar. Planeringen skall utgå från fotgängarens och cyklistens perspektiv och även omfatta en undersökning av parkeringsproblematiken.

Som en konkret åtgärd redan i detta skede föreslår vi en övervakning av korttidsparkeringen. Vårt förslag sammanfaller helt med intensjoner som under en längre tid funnits på tekniska verket och som nu också önskas av köpmannaföreningen. Vi föreslår helt enkelt att staden omedelbart skall anställa parkeringsövervakare, s.k. "lapp-lisor".

Trafikplaneringen ges följande vägkost:

- sänkt hastighet i hela innerstaden
- Kanalesplanaden i huvudsak som gångata
- en revidering av enkelriktningarna?
- parkeringen bör koncentreras till större områden i anslutning till infarterna, förslagsvis

- området vid busstationen

- gamla sportplanen

och i ett senare skede som underjordiska parkeringsplatser

- torget

- "Shellsparken" framför kyrkan

Parkeringslösningarna bör rikta in sig på att frigöra centrum för ett kompakt byggande, på att skapa tyngd och centralitet.

Trafikplaneringen skall underställas en huvudplanering med syfte att sammanbinda och gestalta stadens rum till en fungerande och trivsam helhet.

Ett av de stora problemen här kommer att vara "transparens syndromet" som vi skildrat det i kapitlet "Stadsbegreppet", d.v.s. frågorna i samband med sammankopplingen av de offentliga rummen och byggnadernas inre rum. Lösningarna av denna problematik är av avgörande betydelse för ett levande centrum.

TURISMEN

I denna fråga intar vi en ambivalent hållning. Vi förmår inte ta ställning för eller emot.

Som en genomgående tanke vill vi ändå hålla fast vid principen att verkligheten bestäms av det vardagliga. Utgående från detta är vi av den åsikten att staden i första hand skall utvecklas med tanke på sina egna invånare och deras dagliga behov av mångfacetterade upplevelser. Endast så uppstår en stad.

Detta skulle innebära att "hemmet" inte i första hand skulle gestaltas utgående från gästens behov och uppfattningar och i syfte att behaga honom, utan utgående från värdens egen personlighet.

Vi tror att detta innebär styrka.

Samtidigt anar vi att det i många fall kan vara nödvändigt att sälja sig.

Lefebvre säger att Venedig överlever endast därför att hon säljer sig. "Venedig, säger han," har blivit en plats för konsumtion och en konsumtion av platsen", d.v.s. Venedig drar till sig turister för det hon är eller rättare sagt för det hon en gång varit. Samtidigt är hon ett enda stort centrum för konst och handel. Hon säljer sig för att överleva.

Beskrivningen påminner om Jesajas beskrivning av staden Tyrus där han säger: "det skall gå med Tyrus som det heter i visan om skökan:

"Ta din harpa och gå omkring i staden
du glömda sköka. Spela vackert och
sjung flitigt så att man kommer ihåg dej."

Maria Scherer beskriver i en av sina böcker Venedig som

Europas hora, som i takt med att hon sjunker ned i havet, ständigt lyfter upp sina kjolar och blottar sig själv.

Det handlar sist och slutligen om Sonja-gestalten i Dostojevskijs roman "Brott och Straff". Sonja, den uppriktigt goda och oskyldiga som säljer sig för familjens skull och som i förlängningen var den enda som kunde befria Raskolnikov från hans eget fängelse, hans oförmåga till kärlek och hans plågsamma lust att härska och behärska.

Till turismen intar vi alltså en ambivalent hållning. Turism måste finnas, men aldrig så att turistiska intressen drivs så att staden och dess befolkning, liv och behov skadas. Jfr: III 6.1.2!

4.2.6 PLANERINGEN AV INFORMATIONEN

I stadens bemödanden om öppenhet och strävan efter delaktighet växer behovet av information snabbt.

Vi är emellertid långt från de tider när en stads hela befolkning (=männen) kunde samlas på agoran för att dryfta de gemensamma angelägenheterna. I Athen skedde detta en gång i veckan.

Vi lever i ett annat samhälle med andra förutsättningar och andra möjligheter.

Stadsstyrelsen samlas en gång i veckan bakom lykta dörrar och behandlar ärenden som få tycks intresserade av.

Informationen är torftiga referat av besluten.

Sällan eller aldrig lyfts informationen upp till visionär nivå.

I Athen var det demagogen som styrde utvecklingen. Han gjorde det genom att bilda åsikter. Han ledde (och förledde!) folket. (Demagog, av grek. DEMOS, folk, och AGEIN, leda). I våra öron har ordet en negativ klang. Vi uppfattar demagogen som en person som i politiska eller andra syften upphetsar massor och medvetet vädjar till deras sämre instinkter. Ursprungligen var emellertid demagogen det

demokratiska partiets ledare i Athen.

Att ordet har fått en negativ klang avslöjar farorna i samband med information. "Das dritte Reich" är ett praktexempel på detta. Det ligger nämligen en frestelse i informationen. Frestelsen till makt och maktpåverkan. Att å andra sidan helt avstå från att förkunna det man tror på. d.v.s. avstå från rätten att vara visionär leder till en annanytterlighet: den anemiska, grådaskiga kommunala nyheten, som inte engagerar någon.

Vi tror att grundordet är "öppenhet". I den mån stadens förvaltning lyckas väcka intresset för de gemensamma angelägenheterna och i den mån kunskapen om dessa angelägenheter och deras betydelse för den enskilda människan ökar, så minskar i samma mån också risken för missbruk med negativa följdverkningar. Öppenheten måste därför ses i relation till den integreringsprocess som vi kommer till i kapitel 5.

Utgående från detta resonemang föreslår vi följande: I den takt som öppenheten och tilliten tilltar skall också informationen på alla plan och i alla former öka.

Vi delar informationen i två huvudgrupper: Intern information och extern information.

INTERN INFORMATION

Med intern information avser vi den information som stadsförvaltningen riktar till stadens invånare. Informationen inom stadsförvaltningen behandlas under rubriken "Integrering av stadsbegreppet".

Informationskanalerna är följande:

1. Lokalpressen och radion

- relationerna mellan stadsförvaltningen och pressen-radion bör utvecklas mot en allt större öppenhet.

Öppenheten innebär givetvis inte fraternisering. Distan-
sen är en nödvändighet för objektivitet och analys. Men
öppenheten innebär ett erkännande av den andra parten som
jämlig i en gemensam strävan att utveckla samhället. Ny-
hetsmedierna skall ha rätt till full insyn i stadens an-
gelägenheter.

2. Lokal-TV

- stadsförvaltningen bör parallellt med press-radio och i
samma grad gå in som nyttjare av Lokal-TV som informa-
tions- och referentmedium.

Användningsområden kunde vara bl.a.

- direktsändningen från fullmäktiges ammanträden
- politiska samtal kring brännande frågor av typ
"gaturallt" och motsvarande
- kontinuerlig information om utvecklingen av den
fysiska miljön. Här kan med fördel miniatyrmodel-
ler i samband med videoupptagningar användas, men
även andra simuleringsformer typ konstnärliga vi-
sualiseringar, planer etc.

Detta kunde i stort gälla hela den stadsbyggnads-
process som härmed initieras, men också de små för-
ändringar i miljön som ständigt sker i samband med
byggandet.

- etc.

Samarbete med Lokal-TV, radio och press kunde vara av stor
betydelse dels med tanke på en inre sammanhållning, men
också med tanke på att Jakobstad effektivt kan markera
sig som regionens centrum.

3. Förvaltningens informationsblad till allmänheten.

- Ett kontinuerligt utkommande INFO-blad som behandlar
och diskuterar förhållandena i samhället, förbereder
nydaningar och refererar händelser.

EXTERN INFORMATION

Med extern information avser vi här den samlade informa-
tion som stadens förvaltning riktar mot yttervärlden, d.v.s.
allt som gör att Jakobstad blir känt utanför de egna grän-
sarna.

Vi hyser den uppfattningen att staden lider av dålig självkänsla. Uppmaningen från brevlådan "En bra stad bättre": "Lyft upp era huvuden och visa er profil" är därför värd att beakta.

Det är angeläget att på alla tänkbara sätt och genom att använda alla tillbudsstående resurser (och där sådana inte finns uppfinna dem) på nytt markera Jakobstad på kartan.

Sådana kanaler är bl.a. rikspressen, riksradion, televisionen, utåtriktade folders m.m., men i lika stor utsträckning politiska uppvaktningar, sammanträffanden med statliga verk och inrättningar samt möten med den externa finansvärlden och med handel och industri i stort.

Innehållet i en sådan utåtriktad information kunde vara att det goda som Jakobstad ändå har att bjuda på och framför allt den i dag anonymiserade och bortglömda kulturen. Denna är i dag isolerad som fröet på logen och bör sättas i fruktsam jord för att blomma ut i ett större och mera mångskiftande sammanhang.

Jfr I 2, sidan och III 2!

Vi delar stadsförvaltningens uppfattning att vänortsbesök är viktiga och uppmanar därför hela förvaltningen att kanalisera motsvarande energimängd mot de nödvändiga nationella kontakterna.

5

INTEGRERING AV STADSBEGREPPET, förändring av attityder och livsformer

Vi utgår från att stadslivet i den form vi presenterat det i kapitlet "Stadsbegreppet" i dag är ett praktiskt taget okänt begrepp.

Matti K.Mäkinen säger att stadsbegreppet i Finland är höljt i dunkel.

Detta är helt naturligt. Urbaniseringsprocessen har varit för snabb, de egna stadstraditionerna för svaga. Ingen har hunnit med. Människan har helt enkelt inte hunnit tillägna sig livet i de nya formerna, tillägnat sig de nya formerna.

En integreringsprocess på alla nivåer och i alla sammanhang borde därför inrättas. Dess uppgift är att i teori och praxis öppna ögonen för staden som livs- och samlevnadsform.

Processen kan omfatta allt från direkt undervisnings- och kursverksamhet till olika former av seminarier - samtals- och samarbetsformer.

Processen bör omfatta

- stadsförvaltningen
- barnträdgårdarna
- skolorna
- vuxenutbildningen

men också församlingar, föreningar och fria sammanslutningar.

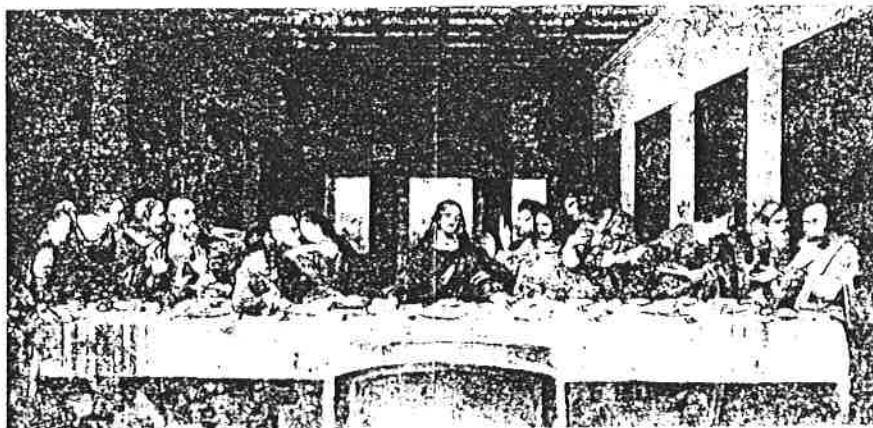
Processen skall vara inriktad på tillägnelse och delaktighet.

Jobbet som himmel och helvete:

Byråkratchef den värsta tyrannen

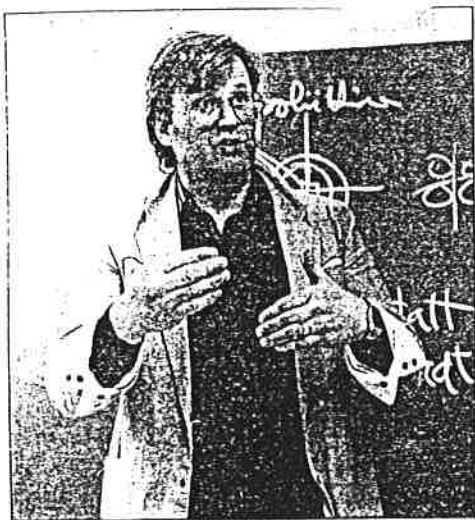
Stora delar av tjänstemannakåren upplever sin tillvaro meningslös, sitt arbete som slag i luften. Detta förstärks av den rådande ekonomiska situationen.

Till befrielsens väsen hör att inge hopp, visa på målet och ange riktningen och att tydligt utbasunera uppbrott. Befrielsen innebär att arbetet får ett andligt innehåll (i den bemärkelsen att det svarar mot ett allmänmänskligt behov), får liv och mening.

Dostojevskij låter i sina "Anteckningar från Källarhållet" huvudpersonen, den avdankade tjänstemannen, som aldrig kunde försona sig med sitt öde att vara tvungen att leva enligt trender och förnuft, säga följande:

"Jag var en ond och elak tjänsteman. Jag var ohövlig och fann stort nöje i att vara det. Jag tog ju inga mutor, så jag var tvungen att kompensera mig på något sätt".

Den skolningsprocess som nu är på gång inom stadsförvaltningen och som bl.a. riktar in sig på målformulering är därför livsviktig och bör på alla sätt stödjas och uppmuntras, men även utvidgas att omfatta bl.a. kultursektorn och vuxenbildningen, arbetarinstituten.

Framför allt behövs en öppenhet som innebär att den enskilda tjänstemannen får rätt till verket, får ansvar och skyldighet att både enskilt och i gemenskapen förverkliga de uppställda målen. Sist och slut handlar allt om pundet och förvaltarskapet.

5.1 STADSFÖRVALTNINGEN

Den största uppgiften inom stadsförvaltningen är, enligt vår uppfattning, att sammanföra de olika förvaltningsenheternas synsätt under en stor målsättning.

Stadsstyrelsens och stadsledningens verkligt stora utmaning är att befria (= diré, direktör = befriare) de olika förvaltningsenheterna från deras självvalda fångenskap och självvalda fängelser, d.v.s. från deras sektorkoncentrerade verksamhet och revirtänkande.

Men befrielsen måste också gälla befrielse från meningslösa grottekvarnsrutiner och ekorrhjulsspringanden.

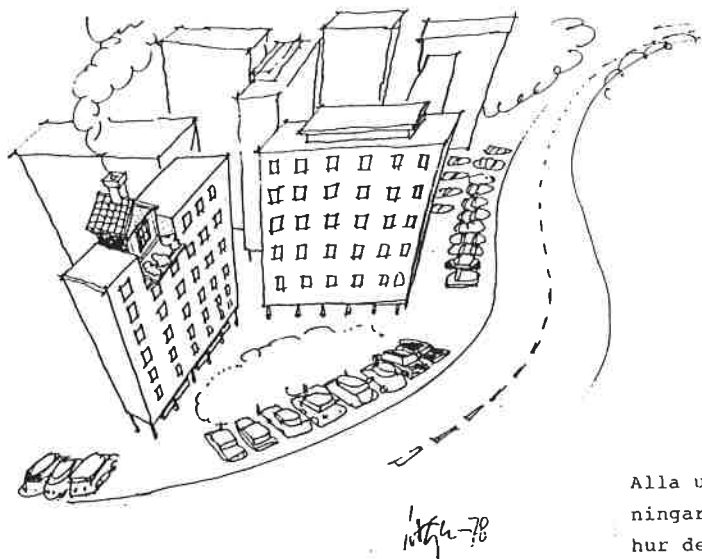
Dostojevskij låter i sina "Anteckningar från Källarhålet" huvudpersonen, den avdankade tjänstemannen, som aldrig kunde försona sig med sitt öde att vara tvungen att leva enligt trender och förnuft, säga följande:

"Jag var en ond och elak tjänsteman. Jag var o-hövlig och fann stort nöje i att vara det. Jag tog ju inga mutor, så jag var tvungen att kompensera mig på någotsätt".

Sid 1.

och senare.

"Ack om det bara vore av lättja som jag inte gör någonting! Herre Gud vad jag då skulle högakta mig själv! Jag skulle högakta mig just på grund av att jag hade förmågan att fyllas åtminstone av lättja - en enda hel egenskap som hos mig till och med skulle kännas positiv och som jag även själv skulle kunna tro på. Fråga: vem är det där? Svar: en latmask - visst vore det underbart att höra det om sig själv! Det skulle betyda att jag fick en positiv bestämning, att det fanns något att säga om mig. "Latmask!" - Ja, det är ju både en titel och ettförordnande, det är en hel

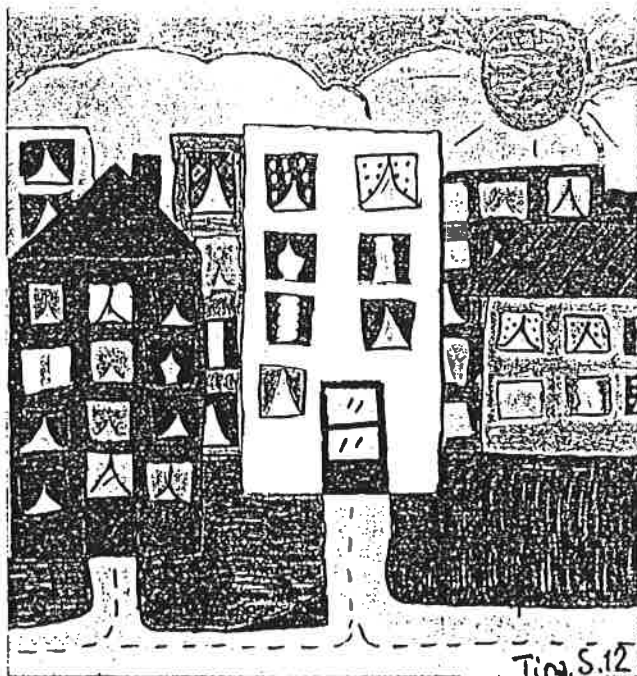

Alla upplever sin miljö. Den påverkar oss i sinnesstämningar och beteenden. Vi saknar emellertid kunskaper om hur detta sker- och varför och saknar därmed också förmåga att själva påverka och rätta till.

"Med öppna ögon låter vi barns kultur och deras uppväxtmiljö utarmas samtidigt som vi förväntar oss att de skall kunna tillägna sig en värld de inte har någon riktig kontakt med. Ett sådant experiment har ingen annan kultur givit sig in på", skriver Per Linge och Hans-Peter Wille i boken "ARBETE, LEK OCH INLÄRNING".

Skolans uppgift borde vara att bibringa det uppväxande släktet detta kunnande, "konsten att leva i staden", levnadskonsten.

THERESE 4

karriär. Skratta inte - så är det faktiskt. Jag vore då en fullvärdig medlem av den förnämsta av klubbar och min enda sysselsättning skulle vara att uteslutande och oavbrutet högakta mig själv."

Sid 23.

Stora delar av tjänstemannakåren upplever sin tillvaro meningslös, sitt arbete som slag i luften. Detta förstärks av den rådande ekonomiska situationen.

Till befrielsens väsen hör att inge hopp, visa på målet och ange riktningen och att tydligt utbasunera uppbrott.

Befrielsen innebär att arbetet får ett andligt innehåll (i den bemärkelsen att det svarar mot ett allmänmänskligt behov), får liv och mening.

Arbetet i sig självt är ingen dygd, gärningen som sådan värdelös. Den kan till och med vara skadlig. Varje läkare vet att en felaktig handling kan innebära risk för patientens liv. Därför gäller först och främst "PRIMUM NON NOCERE", först av allt inte skada. Det är endast när verksamheten svarar mot ett identifierat eller oidentifierat behov, som gärningen fylls av mening.

Detta leder till tjänande och tjänst.

Den skolningsprocess som nu är på gång inom stadsförvaltningen och som bl.a. riktar in sig på målformulering är därför livsviktig och bör på alla sätt stödjas och uppmuntras, men även utvidgas till att omfatta bl.a. kultursektorn och vuxenbildningen, arbetarinsituten.

Framför allt behövs en öppenhet som innebär att den enskilde tjänstemannen får rätt till verket, får ansvar och skyldighet att både enskilt och i gemenskapen förverkliga de uppställda målen. Sist och slut handlar allt om pundet och förvaltarskapet.

5.2 BARNTRÄDGÅRDARNA

Barnen blir ett med sin värld genom ansträngd handling, genom egna erfarenheter (= resor i rum och tid).

Barn behöver därför meningsfull lek, meningsfull inlärning och meningsfullt arbete. Detta kan endast uppnås genom öppen kontakt med en verklig vuxenkultur. Leken var tidigare på ett naturligt sätt inriktad på verkligheten och förberedde på så sätt barnet för livet. På landet lekte barnen ladugård med kottar och pinar.

Hur är det nu? Leken har steriliserats till en sysselsättning.

"Med öppna ögon låter vi barns kultur och deras uppväxtmiljö utarmas samtidigt som vi förväntar oss att de skall kunna tillägna sig en värld de inte har någon riktig kontakt med. Ett sådant experiment har ingen annan kultur givit sig in på", skriver Per Linge och Hans-Peter Wille i boken "ARBETE, LEK OCH INLÄRNING".

Att på alla sätt integrera barnen i de mål och den verklighet, som vi försökt skissera, är därför en första rangens fråga. Den sammanfaller dessutom väl med lagen om barndagvård §2a.....

"Vid främjandet av barnens utveckling bör dagvården stöda barnets uppväxt när det gäller gemensamt ansvar, fred och värnande om livsmiljön.

Samtidigt visar detta att det arbete som nu borde inledas är ett långsiktigt projekt som inte kan sammanpressas till en mandatperiod eller alltid formuleras i en teknisk och ekonomisk begreppsvärld.

5.3 SKOLORNA

Skolorna riktas i dagens läge in på arbetslivet.

Arbetet utgör ca 8,4% av vår kollektiva livstid.

Kvar står 91,6% av vårt kollektiva liv. Den tiden skall vi använda till att äta, sova och - finnas till!

Vi lär inte längre för livet och vi förlorar samtidigt kontinuerligt vår mänsklighet.

Självfallet kan inte stadsförvaltningen rubba dessa förhållanden.

Vår uppfattning är dock att skolorna i allt större utsträckning borde uppmärksamma staden som bärare av civilisationens form- och värdesystem, s.a.s. använda sig av staden som läromedel, som levande åskådningsobjekt.

Alla upplever sin miljö. Den påverkar oss i sinnesstämningar och beteenden. Vi saknar emellertid kunskaper om hur detta sker- och varför och saknar därmed också förmåga att själva påverka och rätta till.

Skolans uppgift borde vara att bibringa det uppväxande släktet detta kunnande, "konsten att leva i staden", levnadskonsten.

5.4 YRKESUTBILDNINGEN

I Jakobstad finns handelsskola, yrkesskola, barnträdgårdslärlarinstitut, musikkonservatorium och lantbruksskola.

Utbildningen i dessa inrättningar riktas självfallet in på yrkesutövning, på arbetslivet.

Samtidigt finns här direkta samband med de mål som vi försökt beskriva. Detta gäller främst barnträdgårdslärarinstitutionen, med sin direkta anknytning till barnkulturen och med de möjligheter detta ger att påverka - och konservatoriet, i vars utbildningsmönster ingår elevkonserter och uppträdanden av olika slag.

Vi föreslår därför att man undersöker möjligheter till samverkan på olika nivåer och i olika former, t.ex. genom att lyfta fram barnkulturen eller genom att erbjuda rum för konserter av skilda slag. Elevkonserter kunde hållas i olika offentliga rum i staden: i rådhuset, kyrkorna och i frikyrkorna. Här kan nämnas att såväl Betaniakyrkan som Pingstkyrkan väl lämpar sig för dylika evenemang.

Men man kunde även väcka intresse för uppträdanden på varuhus, caféer och restauranger.

Vi är övertygade om att både handelssläroverket och yrkeskolan också kan finna sina former i denna process. Framför allt som uppfostran till en serviceanda.

5.5 VUXENUTBILDNINGEN

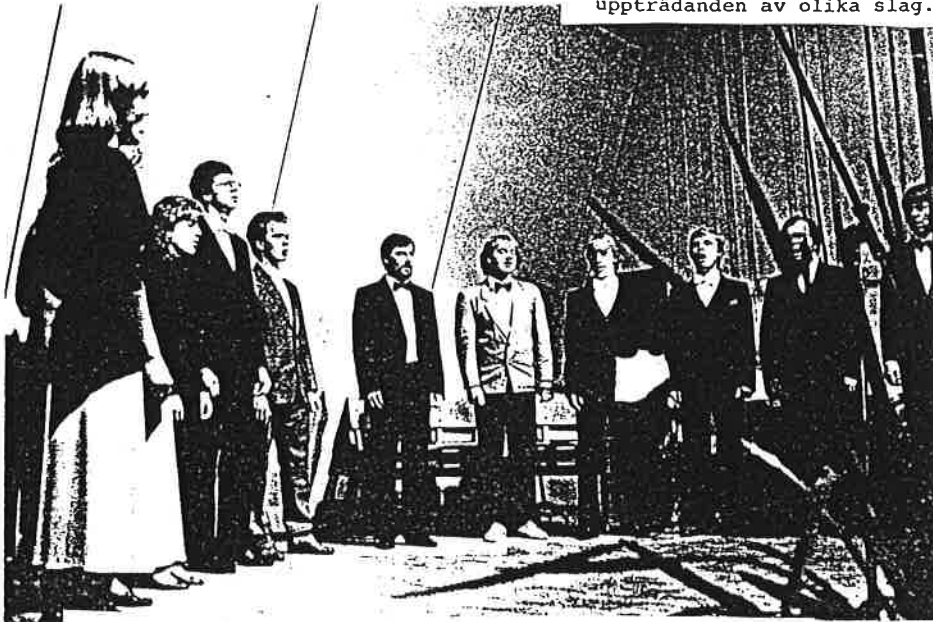
Lefebvre säger att "den välplanerade (av ideologin, reklamerna) sociala fantasivärlden skymmer - liksom "hobbyns" och den förkrympta kreativitetens dystra verklighet - horisonten."

Vårt förslag är därför att man kontinuerligt borde rikta in arbetarinstitutionens verksamhetsformer mot urbana sådana för att på så sätt i såväl teori som gärning integrera dem i stadsbyggandet.

5.6 FÖRSAMLINGAR, FÖRENINGAR, GRUPPERINGAR

Dessa utgör livsviktiga komponenter i stadslivet. Vår

- och konservatoriet, i vars utbildningsmönster ingår elevkonserter och uppträdanden av olika slag.

Lefebvre säger att "den välplanerade (av ideologin, reklamen) sociala fantasivärlden skymmer - liksom "hobbyns" och den förkrympta kreativitetens dystra verklighet - horisonten."

Med "skönt" menas självfallet inte den yttre eller ens inre, moral som tillämpas i vanligt umgänge, utan ALLT som berikar och förädlar själen - även det mest omärkliga, det mest abstrakta.

Wassily Kandinsky 1910

uppfattning är att stadens förvaltning i allt större utsträckning bör uppmärksamma dem och på olika nivåer och i olika former föra dialoger med dem utgående från staden som gemensamt intresse. Utan stad saknar de existens. Utan dem utarmas staden. Vi tror därför att alla parter här kan befrukta varandras intressen på ett föredömligt sätt.

5.6.1 FÖRSAMLINGARNA

Den evangelisk lutherska kyrkan var tidigare liktydig med sockengränserna. Kyrkan var en naturlig mittpunkt. Den fanns på en central plats i stadskroppen och uttryckte tydligt sitt samhälles värderingar.

Urbaniseringen och sekulariseringen (saeculum = värld) har sprängt detta självklara.

Enligt teol.dr. Miika Ruokanen har kyrkan inte förmått följa med i samhällets utveckling. Den lever på många sätt kvar i bondesamhället. Ruokanen förespråkar som alternativa moedeller, små självständiga församlingar (stadsdelsförsamlingar och motsvarande), som bättre skulle vara relaterade till den nya verkligheten och som genom öppenhet och flexibilitet skulle kunna svara mot stadsbornas behov.

Ingemar Lindqvist tangerar samma tanke när han underkänner den nuvarande gudstjänstformen.

Frikyrkorna fick fotfäste i Österbotten dels tack vare pietismen, dels på grund av liberala strömningar i medlet av 1800-talet.

Frikyrkan bars ursprungligen upp av ett starkt frihetspatos och utlöste starka flöden in i samhället, bl.a. in i folkbildningen, agrikulturen och socialvården, men också in i konsten. Sven Willner skriver i en antologi, med författare från Österbotten: "Det brukar växa poesi i Österbotten" följande:

"Jag tror i varje fall att det inte är för långsökt att koppla samman den starka frikyrkligheten i Österbotten med det likaså relativt starka behovet att skriva dikt och prosa.....I det sammanhanget är det betydelselöst.....att också frikyrkligheten har många puritanska drag och hyser stark misstro mot allt "värdsligt", också dikt och konst."

I takt med att frikyrkorna har institutionaliserats har de också förlorat sin sprängkraft i samhället, sin förmåga till nydaning. Ordet blir inte längre kött. Orden förblir ord; det andliga förandligas.

Det verkar som om både den evangelisk lutherska kyrkan och frikyrkan inte längre skulle vara medvetna om den fulla sanningen i begreppet "att vara salt och ljus". Man nöjer sig med den konservativa delen men förmår sällan lysa upp samhällssituationen och inte heller visa väg mot nya verkligheter. Eric Gutkind säger att "fromheten, askesen, spiritualiteten och skuldmedvetenheten har skruvat ned Guds vitglödande helighet till en mysigt värmande brasa".

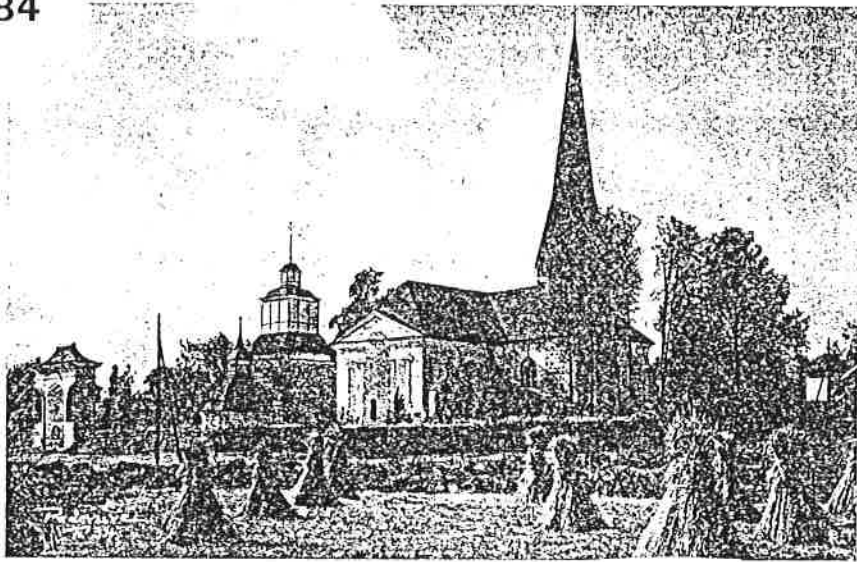
Det finns dock strimmor av ljus. Ett exempel:

Mariatorget i Stockholm kallades "Marihuanatorget" i medlet på 60-talet. Torget var kringränt av slumkvarter. Drogmissbruk, alkoholism, prostitution och sprit- och narkotikahandeln florerade.

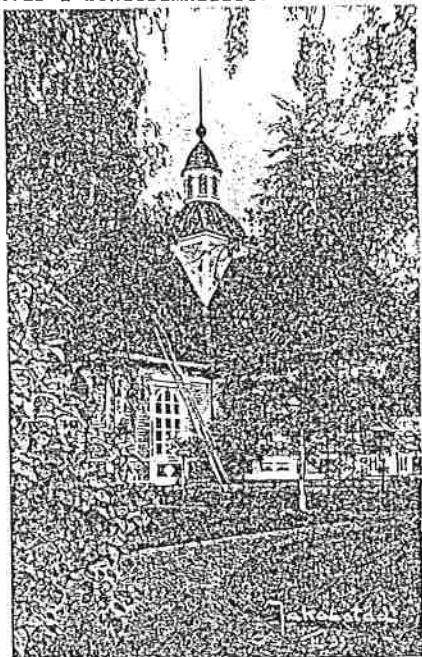
Genom en församlings, "Ebeneserkyrkans", envetna arbete befriades torget på ett knappt decennium.

Vad hade hänt? Församlingen hade öppet valt att leva med sina grannar i stället för att förfasa sig över dem. Kyrkodörrarna öppnades, man bjöd på värme, mat och dryck. Kyrkan blev en avgiftningscentral för missbrukare.

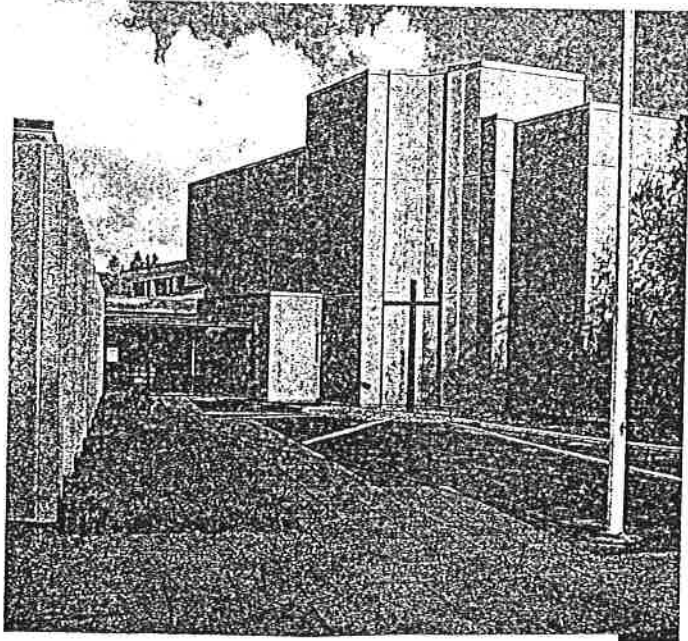
Senare har verksamheten utvidgats både till innehåll och sin "administration". Arbetet görs nu tillsammans med Maria Magdalena församling och andra stödgrupper och riktar

Enligt teol.dr. Miika Ruokanen har kyrkan inte förmått följa med i samhällets utveckling. Den lever på många sätt kvar i bondesamhället.

Den evangelisk lutherska kyrkan var tidigare liktydig med sockengränserna. Kyrkan var en naturlig mittpunkt. Den fanns på en central plats i stadskroppen och uttryckte tydligt sitt samhälles värderingar.

"Jag tror i varje fall att det inte är för långsökt att koppla samman den starka frikyrkligheten i Österbotten med det likaså relativt starka behovet att skriva dikt och prosa....."

.....att också frikyrkligheten har många puritanska drag och hyser stark misstro mot allt "värdsligt", också dikt och konst."

in sig på torget som en levande miljö "där alla skall kunna vara tillsammans under trygga former". Detta senare innebär att man spelar krocket, volleyboll, kastar freesbe, musicerar och rent allmänt håller tristessen borta.

Parkförvaltningen är införstådd. Polisen nöjd. Andligheten har brutit självupptagenheten.

Det är utgående från liknande visioner som vi föreslår samtal med församlingarna i staden.

5.6.2 FÖRENINGAR, GRUPPER

Hit räknas bl.a.

- ungdomsföreningar
- idrottsföreningar
- gymnastikföreningar
- nykterhetsföreningar
- sångföreningar
- konstföreningar
- trädgårdsföreningar
- teaterföreningar

men även fria musikgrupper, litteraturgrupperingar etc.

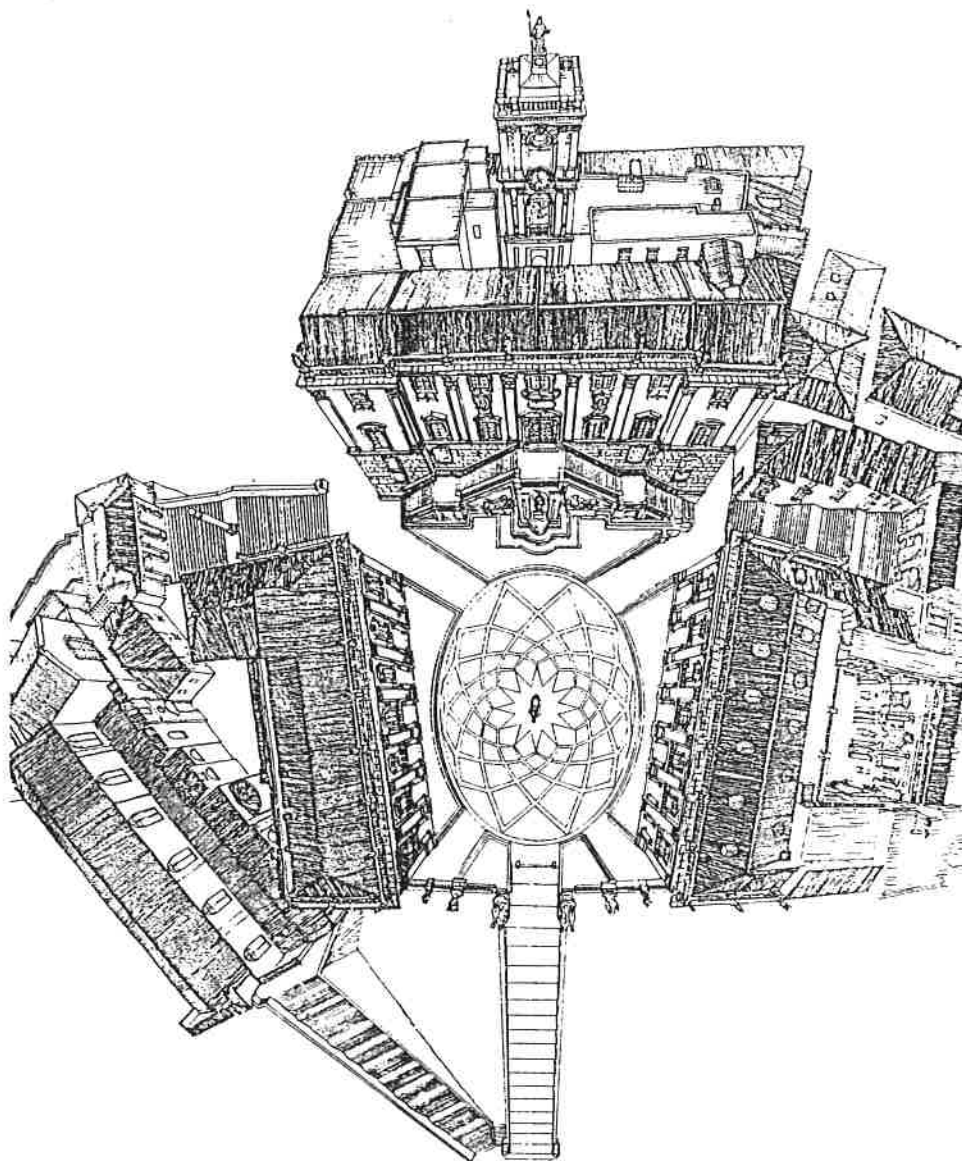
Tillsammans utgör de en enorm resurs. På samma sätt som kyrkorna har även dessa fallit offer för inåtvändhet och elitisering. Alltför sällan syns de i offentligheten.

Stadsförvaltningens stora uppgift skulle vara att på allt sätt locka ut dessa grupper till gator, torg och parker, till sång, dans och till leken i dess mest oförfälskade former, där den aldrig underkastas "finkulturens" eller vetenskapens allvar. Jfr 3.3, tidsmodeller!

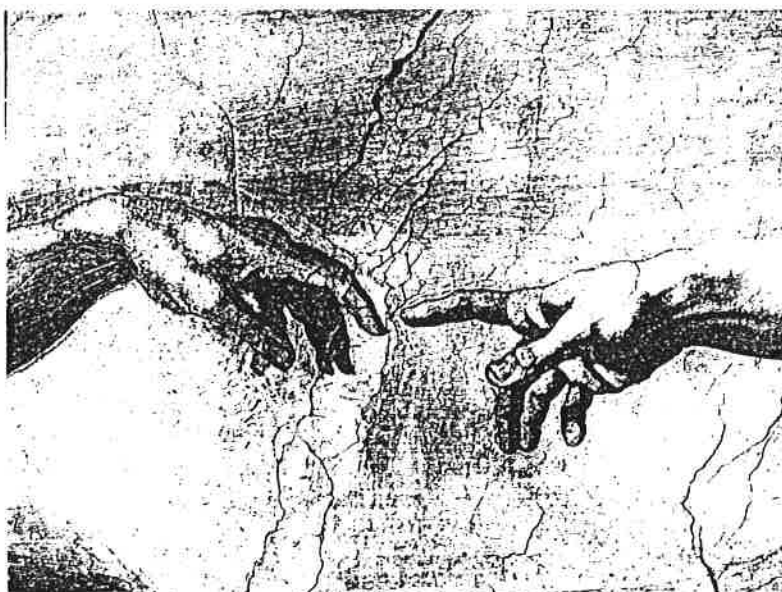
5.7 SEMINARIER, KURSER

Hösten 1985 hölls seminariet "Stadscentrum i Focus". Det rev upp ögonen på såväl allmänhet som press och överskred gränsen för nyhetsvärde i televisionen.

Samtidigt blev seminariet inkörsporten till detta arbete.

Det finns stadsformer som bättre än dem vi nu upplever svarar mot våra mänskliga behov av relationer till den andliga, sociala och fysiska verkligheten.

Att söka sådana former innebär ett fördomsfritt pejlande av framtiden med människans väsen som katalysator och historien som köl.

Vi anser det vara viktigt att med jämna mellanrum åstadkomma liknande händelser.

I denna mening förbereder Vasa läns konstkommission och Mellersta Österbottens Sommaruniversitet ett seminarium med arbetsnamnet "ett tvärkonstnärligt seminarium" eller "staden som konstverk i tid och rum". Tidpunkten är förlagd till sommaren -87. Händelsen sammankopplas ifall detta är möjligt med ARS-JAKOB.

Vi påstår att det är av största betydelse att stadsförvaltningen både beträffande personresurser som pekuniära insatser stöder dylika projekt.

5.8 BILDANDE AV SAMMANSLUTNINGAR

Som en del i bemödanden att stärka identiteten, d.v.s. samhörigheten med samfund och plats, hos den enskilde individen, den enskilde stadsbon, anser vi det vara nödvändigt att ge honom rätt att påverka sin miljö. Endast så uppstår verk.

Sammanlutningar i form av stadsdelsföreningar, intresseföreningar ("föreningen Kanalesplanaden" etc.) är nödvändiga instrument i denna process. De sammanfaller dessutom väl med kommunlagens idéer om stadsförvaltning. Vi föreslår att stadsförvaltningen aktivt bidrar till att sådana sammanslutningar bildas.

5.9 SAMMANFATTNING

Det finns stadsformer som bättre än dem vi nu upplever svarar mot våra mänskliga behov av relationer till den andliga, sociala och fysiska verkligheten.

Att söka sådana former innebär ett fördomsfritt pejlande av famtiden med mänskans väsen som katalysator och historien som köl.

Vi har försökt beskriva en sådan samlevnadsform. Vi har försökt beskriva dess innehåll av möte, verk och lek, av mångfald och rörelse, och vi har försökt beskriva dess form av koncentration och samtidighet.

Det har varit en omöjlig uppgift.

Ändå är allt så enkelt som förhållandet mellan kärlet och innehållet. Allt handlar egentligen om BOEUF à la BOURGUIGNONNE, den mustiga köttgrytan med de otaliga ingredienserna, som var för sig inte längre har någon betydelse, men som tillsammans skapar den kulinariska smaksensation som på nytt får oss att känna att livet ändå är värt att leva.

Vi har på detta sätt försökt få tag på receptet. Vi är inte till alla delar säkra på att vi lyckats, men vi är övertygade om att riktningen i smakupplevelsen är den rätta.

III Förslag till omedelbara åtgärder

En gång fann jag inne i en skog, en yxa nedhuggen i jorden
ända till hammaren.

Det var som hade någon där velat klyva hela jorden i två
delar med ett enda hugg.

Viljan hade inte saknats, men skaftet hade gått av.

Harry Martinsson

III FÖRSLAG TILL OMEDELBARA ÅTGÄRDER

1. RAPPORTEN "EN BRA STAD BÄTTRE"

Vi har i förordet sagt att vår rapport inte är eller ens kan vara något slutligt dokument. Den är inte heller en plan färdig att förverkligas.

Rapporten är däremot ett försök att fatta en ofattbar helhet. Här är den, som vi tror det, unik i sitt slag. Vi menar därför att det är viktigt att stadsförvaltningen och stadsbon ges rätt att tolka sina egna uppfattningar utgående från denna rapport.

Beslutsförslag: Stadsstyrelsen besluter

- låta trycka rapporten
- ge offentlighet åt rapporten
 - dela ut den till pressen
 - reservera ett tillräckligt stort antal i biblioteket
- godkänna rapporten som underlag för den skolningsprocess som just nu pågår inom förvaltningen

2. STADSLIVET BERIKANDE KONST OCH ANDRA EVENEMANG (TIDSMODELLER)

De offentliga rummen måste på nytt bli mötesplatser. För närvarande är det i huvudsak handeln som drar till sig människorna. Handeln är självfallet livsviktig men är ändå inte tillräcklig. En stads innehåll skall vara mångfald och rörelse. Endast så skapas centralitet. Stadsbon eller främlingen skall när han eller hon besöker centrum för inköp, samtidigt kunna ta del av stadslivets alla dimensioner.

Det är därför ytterst viktigt att söka komplement till redan

befintliga verksamheter. Vi vill betona ordet "söka" eftersom det egentligen handlar om experiment på olika nivåer, låt oss kalla dem tidsmodeller (jfr II 3.3).

Tidsmodellernas uppgift är att förbereda framtidens strukturer genom att på ett rörligt experimentellt sätt ge oss annorlunda stadsupplevelser vilka i förlängningen kan bli stadslivets vardagshändelser.

Beslutsförslag: Stadsstyrelsen besluter reservera en anse-
nlig summa pengar för konst- och andra
evenemang under året 1987. Projekt som
bör få understöd är
ARS-JAKOB,
GAMLA HAMN-evenemangen,
"STADSKULTUREN-STADSLIVET" en tvärkonst-
närlig händelse i Jakobstad sommaren 1987.

3. KONSTINKÖP

Våren 1985 beslöt stadsstyrelsen gå in för att som regel reservera 1% av byggnadskostnaderna för de offentliga byggnadernas utsmyckning.

Vi vill betona samhällets ansvar när det gäller den integrerade konsten, d.v.s. den typ av konst som inte i första hand strävar efter självständighet eller ett eget budskap, utan som låter sig smälta samman med en större helhet, en byggnad eller ett torg och som just i denna sin uppgift understryker hierarkiska värden i samhället.

I de offentliga rummen, på platserna, gatorna, torgen etc., och i de offentliga byggnaderna, integreras enskilda individer till ett individum. Den enskilda människan får del i samhället. Hon blir parisare, athenare, romare, etc. - blir jakobstadsbo.

De offentliga rummen formar oss. För oss samman eller splittar oss, kultiverar oss eller degenererar oss. Samhällets skyldighet är därför att ge gjutformen, rummet självt, en

sådan gestalt att vi formas i rätt riktning.

I Jakobstad bör vi därför på alla sätt och på alla nivåer aktivt gå in för att skapa högklassiga utrymmen för det offentliga livet. Det handlar om att överleva.

Beslutsförslag: Stadsstyrelsen besluter aktivt följa upp konstinköp enligt enprocentsregeln.

Följande byggnader är aktuella:

- Stadshuset	mk 50.000,-
- Rosenlunds skola	" 70.000,-
- Länsinummi skola	" 240.000,-
- Tullterminalen /	" 60.000,-
<u>Summa</u>	<u>mk 420.000,-</u>

4. EXPERIMENT MED STADSRUMMEN

Vi har i hela vårt resonemang betonat vikten av förändringar. De skall gälla alla former på samtliga nivåer i staden - också stadens rum: gatorna, torgen, parkerna, de offentliga byggnaderna. Vi hävdar att förändringen, uppbrottet är en livsnödvändighet för Jakobstad just nu.

Samtidigt är vi medvetna om att människor i allmänhet är rädda för uppbrott, ängsliga för att lämna en miljö som man på något sätt kunnat identifiera sig med. De nödvändiga förändringarna måste därför ske genom tillägnelse, d.v.s. genom en process, där befolkningen gradvis låter sig anpassas till nya förhållanden, eller rättare sagt, själv vill de nya förhållandena.

Alltför plötsliga och stora omvälvningar kan skada mer än de gör nytta.

Vi har i kapitlet II 3.2 "Rumsmodeller" tagit fram några typer av tillägnelsemetoder (planer, miniatyrmodeller, konstnärliga visualiseringar) och vi har betonat vikten av total öppenhet och ständig information. Vi vill nu lyfta fram några, i princip kostnadslösa experiment med stadsrummen.

Beslutsförslag: Stadsstyrelsen besluter genomföra följande experiment i syfte att förbereda strukturförändringar.

1. En avstängning av Kanalesplanadens norra sida, sträckan Storgatan, Choraesusgatan.
2. En ökad användning av Rådhuset för utställningar (konst-, stadsplane- o.dyl. utställningar), konserter, sammanträden etc.
3. Experiment med cykelleder längs Strengbergsgatan-Skolgatan.
4. Allmän tillåtelse att idka handel på trottoarerna.
5. Frizoner för uppträdanden (sång, dans, teater etc.).

5. UNDERSÖKNINGAR, FORSKNINGSOBJEKT

I varje samhälle förekommer mytbildningar och ensidigt tyckande. Alltför mycket av sådant leder till kaos, till förvirring. En möjlighet att bringa ordning och reda i ett dylikt förhållande är att använda sig av forskning av olika slag.

Beslutsförslag: Stadsstyrelsen besluter starta följande forskningsobjekt:

1. En sociologisk undersökning av första generationens stadsbor. (Jfr II 4.22!)
2. Den negativa flyttningsrörelsen.
(II 4.12)
3. Varandra kompletterande verksamheter.
(II 4.13)
4. Kulturpolitisk analys. (II 4.14)
5. Finansieringsformer. (II 4.15)
6. En undersökning av beteendemönstret i samband med inköp i centrum.
7. En kartläggning av kulturkonsumtionen.
8. En undersökning av stadens fastigheter och förvaltningens utrymmesbehov.

6. PLANER

De offentliga rummen: gatorna, torgen, parkerna men även de "offentliga byggnaderna" är livsnödvändiga för stadslivet. Camillo Sitte hävdar att just dessa upprätthåller det "offentliga livet".^{*29} Och han säger att utan dem dör det - dör staden.

Våra offentliga rum har förfallit. I samma takt har det offentliga livet deklinerat och förenklats. I samma takt har staden upphört att existera som stad.

Sambanden är entydiga. Hur detta har kunnat ske är oväsentligt. Att det har skett är viktigt att erkänna. Att komma till insikt är förändringens första stadium.

Våra stadsrum är inte längre inbjudande. Vi trivs inte i dem. Trivs inte vi (och det framkommer tydligast av att vi inte använder rummen för annat än parkering för våra bilar i samband med inköp) kan vi inte heller fordra att våra gäster skall trivas. Ett stort undantag som verkligen bekräftar denna regel är "gaturallyt".

Förvaltarens stora utmaning är därför att omedelbart och med kraft gripa in i och förändra situationen.

Förändringen bör ske så snabbt som möjligt och den bör ske i form av "stadsbyggnadsplaneringsprocesser", d.v.s. processer där tekniska planer av olika kategorier underställs en huvudplan, en samlad vilja att gestalta stadsrummen och koppla dem samman till trivsamma och ändamålsenliga helheter. Jfr II 4.2.2!

Vi vill lyfta fram tre projekt vilka alla på en och samma gång är ägnade att förstärka stadsbegreppet (= ge staden innehåll och form) och betona staden som havsstad: KANAL-ESPLANADEN, GAMLA HAMN, FÄBODA.

^{*29}Se noten till ^{*21}!

Det vore lyckligt ifall alla tre samtidigt kunde förverkligas. Ifall detta inte är möjligt föreslår vi en rangordning enligt följande:

- 1 { KANALESPLANADEN
 GAMLA HAMN
- 2 FÄBODA

Motiveringarna står att finna under punkt II 2.

6.1.1 KANALESPLANADEN (sträckan Storgatan-Choraeusgatan)

Målet skall vara ett stadsrum i huvudsak avsett för fotgängartrafiken. Rummet skall vara utformat och inrett så, att människor kan och vill vistas där, vill bebo platsen.

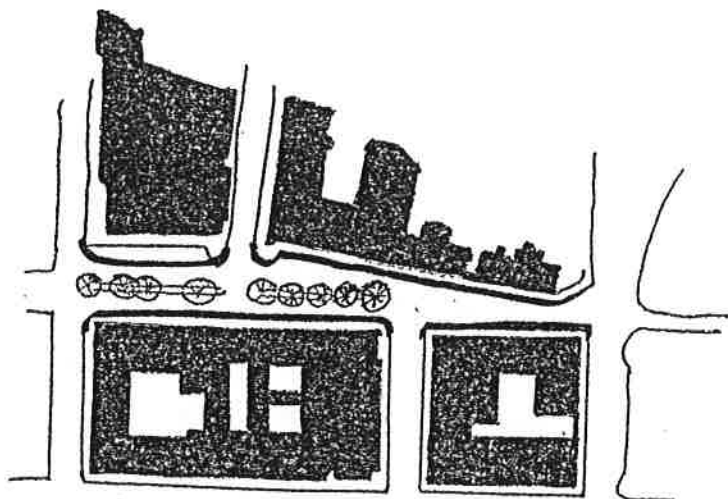
Medel att förverkliga ett sådant rum är bl.a.

- annorlunda "golvbeläggning": plattsättningar i olika mönster
- förnyade och annorlunda planteringar
- belysning anpassad till fotgängaren
- färger
- vattenelement, dammar, springbrunnar etc.
"relikter" av havet
- stadsrumsmöbleringar, bänkar, pergolor etc.
- konstverk

Med en kostnad på mk 500,-/m² skulle projektet uppgå till ca 2 miljoner mk + kostnader för förnyande av vatten- och avlopps nätet.

Beslutsförslag:

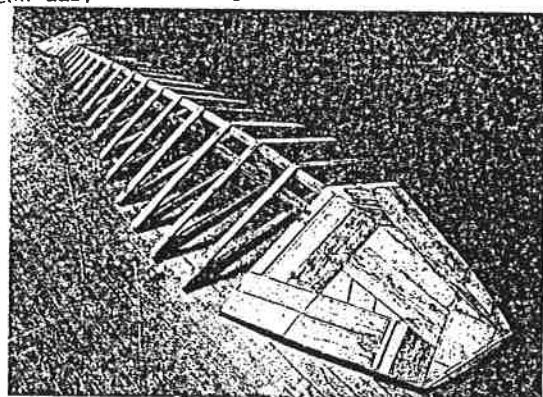
Stadsstyrelsen besluter att i budgetförslaget för år 1987 reservera mk 150.000,- för en planering av trafiken och parkeringen i stadens centrala delar och mk 120.000,- för en huvudplanering med vidhängande arbetsritningar och arbetsbeskrivning för Kanalesplanaden, sträckan Storgatan-Choraeusgatan.

KANALESPLANADEN - (sträckan Storgatan-Choraeusgatan)

Målet skall vara ett stadsrum i huvudsak avsett för fotgångstrafiken. Rummet skall vara utformat och inrett så, att människor kan och vill vistas där, vill bebo platsen.

Medel att förverkliga ett sådant rum är bl.a.

- annorlunda "golvbeläggning": plattsättningar i olika mönster
- förnyade och annorlunda planteringar
- belysning anpassad till fotgängaren
- färger
- vattenelement, dammar, springbrunnar etc.
- "relikter" av havet
- stadsrumsmöbleringar, bänkar, pergolor etc.
- konstverk

6.1.2 GAMLA HAMN

Gamla Hamn-projektet är viktigt för staden av flera skäl. Dels skulle projektet ifall det förverkligas förstärka havsmotivet i staden. Dels skulle det innebära något av en turistfälla som på ett förträffligt sätt integreras med jakobstadsbons egna behov av vardagsupplevelser, d.v.s. bli en attraktion av "Sonja"-typ. Jfr II 4.2.5. Turismen! Målet med Gamla Hamn-projektet är ju ett mångsidigt nyttjande av området för produktivt arbete, lek och fester. Dess innehåll är mångfald och rörelse.

Gamla hamn-området bör utsträckas till att omfatta hela sträckningen in mot centrum och på så sätt införliva såväl "bryggeritomten" som det nya församlingscentret i helheten. Vattenmotivet, "HAVET", bör föras långt in mot stadens mitt, förslagsvis i form av ett trafikerbart "stadssund" med angöringsbrygga vid Pinnonäsgatan. Havsmotivet bör sedan i reliktförm föras in till Kanalesplanaden. Jfr 6.1.1 Kanalesplanaden!

Beslutsförslag:

Stadsstyrelsen besluter godkänna den rapport med vidhängande åtgärdsförslag som "arbetsgruppen för planeringen av Gamla hamn" äskat om, samt besluta föra rapporten till fullmäktige för godkännande.

Stadsstyrelsen besluter dessutom om omedelbar huvudplanering av sträckan Gamla hamn-Kanalesplanaden samt frigör förslagsvis mk 50.000,- för ändamålet.

6.2 FÄBODA

Fäboda är viktig för stadsbon och turisten. Jakobstad är

genom Fäboda staden vid havet.

Fäboda är en resurs nu och i framtiden.

Fäboda får inte fuskas bort i aningslöshet.

Fäboda måste fortsättningsvis planeras. Det som hittills gjorts är endast grunden för en verklig planering.

En stadsplan i traditionell mening är därför ingen lösning på Fäboda-problemet.

Området måste planeras visionärt och målmedvetet.

Det visionära innebär att man visar vad Fäboda kunde vara. Detta har ingen tillslvidare orkat med. Samtliga har i huvudsak sagt vad Fäboda inte får vara.

Visionerna skall sedan öppet förmedlas enligt de mönster vi antytt i kapitel II 4.2.6. Här kommer konstnärliga gestaltningar och beskrivningar att spela en avgörande roll genom förmågan att förbereda hänförelsens strukturer". Jakobstadsbon måste nämligen själv vara villig att gå in i en ny verklighet.

Det viktiga är därför att jakobstadsbon ges rätt och skyldighet att medverka och påverka, rättighet att avgöra vad önskningarna för stunden innebär för framtiden, d.v.s. för livet.

Målmedvetenheten betyder att Fäbodaprojektet blir ett stadsbyggnadsprojekt på hög verklighetsnivå. Jfr II 4.2.2. Stadsbyggnadsplaneringen riktar, som vi påpektat, in sig på att sammanföra olika specialisters planer i en huvudplan med vidhängande kostnadskalkyl och sedan integrera denna plan i den ekonomiska planeringen och kommunplanen.

Beslutsförslag:

Stadsstyrelsen besluter att Fäbodaplaneringen återupptas.

Grunden för planeringen utgörs av fullmäktiges beslut av den 23.9.1985 och av

de nya idéer om "kurliv" etc. som fötts sedan dess.

Stadsstyrelsen besluter anslå förslagsvis mk 100.000,- för den fortsatta planeringen.

7. ARKITEKTTÄVLING

Rådhuset och dess tillbyggnad. Jfr 4.2.5, Rådhuset!

Vi har påpekat att Rådhuset är stadens kanske viktigaste byggnad. Vi har sagt att dess nuvarande innehåll urholkar dess betydelse i hierarkin. Rådhuset är tömt på sitt innehåll. Rådhuset är inte längre stadsbornas.

Huset bör därför bli föremål för ett nytt tänkande.

Genom att anordna en arkitekttävling i syfte att klargöra möjligheterna för exempelvis biblioteket och fullmäktiges sessionssal, riktas blickarna och förhoppningarna på nytt mot huset.

En arkitekttävling innebär inga som helst risker. Den utgör endast en sond in i framtiden. Förvaltaren ges möjlighet att pröva om företaget skall lyckas eller inte.

Men arkitekttävlingen har ett samlande värde och ett reklamvärde. Staden Jakobstad löser ett intrikat stadsbyggnadsproblem på ett djärvt sätt. Projektet är av den kategorin att det omedelbart väcker debatt ända upp på rikspanet. Jakobstadsbon får tillfälle att se sig själv med andra ögon. Detta höjer självkänslan.

Beslutsförslag:

Stadsstyrelsen besluter förbereda en arkitekttävling rörande en tillbyggnad av Rådhuset, så att medel för tävlingen kan reserveras i stadens budget för 1988.

Vi har nämnt att experiment och modeller är verksamma medel när man vill sondera framtiden.

Till denna kategori hör också exkursionerna.

Resor i andras verklighet befruktar vår egen. "Wer eine Reise tut hat etwas zu erzählen". Allt förutsätter dock att resorna har både mål och mening. Att likt Odysseus söka kunskap utan villkor, är en "dåraaktig flykt" och leder till undergång.

Det finns städer som genom en medveten politik lyckats förändra sin situation från det omöjliga till det möjliga, från misströstan till hopp, från infernot (den hopplösa mardrömmen) till.....om nu inte paradiset så åtminstone ett vanligt meningsfyllt liv (= skärselden).

Det finns också städer, framför allt i mellaneuropa och sydeuropa, där de goda elementen i den medeltida staden, tack vare en kulturell stafettväxling, fortfarande lever och utvecklas.

Beslutsförslag:

Stadsstyrelsen beslutar efter att grundligt ha fördjupat sig i den idévärld som rapporten beskriver att

1. Företa exkursioner till
 - staden Holstebro (Danmark)
 - någon mellaneuropeisk eller sydeuropeisk stad
2. Ålägga resenärerna skyldighet att avlägga rapport

9. SOLSKENSMÄRKEN, DEKALER

Det sägs att staden har dålig självkänsla. Ett par av förslagsställarna till brevlådan "En bra stad bättre" ger konkreta förslag till hur denna självkänsla och känsla av att höra samman kan uppammas. De föreslår jakobstadsinriktade märken och dekaler.

Förslagen kan verka banala. Vår uppfattning är dock att de, insatta i ett system, kan bli verksamma medel i en strävan att stärka stadsbonds känsla av samhörighet, stärka hans identitet.

Beslutsförslag:

Stadsstyrelsen besluter tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta jakobstadsmärken och dekaler m.m., samt utveckla modeller i syfte att ge spridning åt dessa produkter.

10. Galeasen Jacobstads Wapen
Förberedelser

Byggandet av galeasen "Jacobstads Wapen" är en viktig beståndsdel i Gamla hamnprojektet.

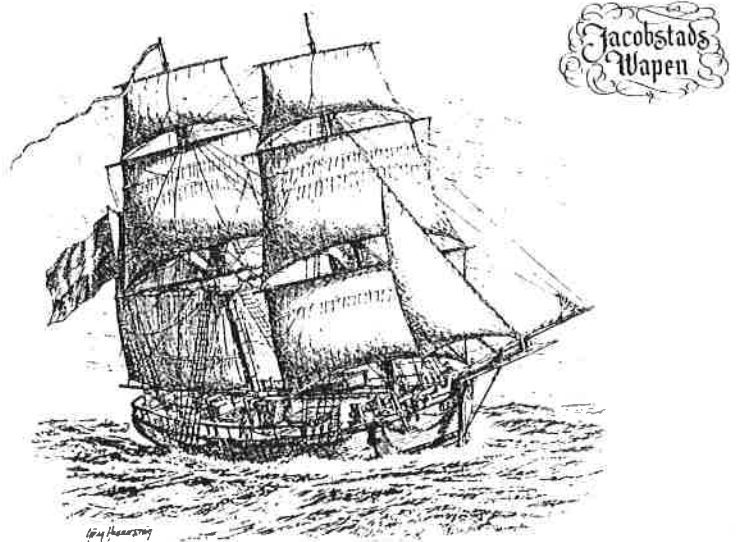
Tanken har redan väckt stort intresse i vida kretsar. Den är uppenbarligen, trots, eller tack vare sin djärvhet, möjlig att förverkliga.

Förberedelserna har redan gjorts i form av en 3 meter lång miniatyrmodell.

Enligt vår mening är det viktigt att fortsätta bearbetningen av jordmånen - dvs att väcka fortsatt intresse både inom staden och utanför staden för projektet. Som en del i dessa strävanden kunde man låta trycka vykort, brevhuvuden och planscher, men även framställa videokort som kunde visas i hotellens (stadshotellet, Pool, Polaris) interna TV-nät.

Beslutsförslag:

Stadsstyrelsen besluter tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag i syfte att göra projektet galeasen "Jacobstads Wapen" känt.

POSTSKRIPTUM

Ingen har sett början
och ingen skall se slutet
men alla vet (och får tro)
att det finns en början
och ett slut

Så ser vi
att det inte finns
någon skillnad
mellan att veta och att tro

Mellan början och slutet
finns allting:
ett helt liv
Så blir både veta och tro
liv, livet självt

Ole Jakobsson

Bildförteckning

Pressklipp, collage	sid	7
Pressfoto JT, PS		17
Pressfoto JT, Målning av Renior fr.		18
"Cities & People"		
Roger Wingren, bild fr. "Europäische Stadt-Plätze"		22
Roger Wingren, Målning av anonym konstnär fr.		23
"Cities & People"		
Roger Wingren, Bild fr. "Design of cities"		25
Bild fr. "Design of cities", Bild fr. "Jakobstad ett bildverk"		27
Pressklipp och allmänhetens förslag, collage		30
Pressfoto JT, Bild fr. "Design of cities"		33
Bild fr. "Umeå vinterstad", Målning Maurico Utrillo fr. "Mästerverk i modernt måleri", Bild fr.		35
"Design of cities", Bild fr. "Kevytliikenne taajaminen suunnittelussa ja eriasteissa kaavoi- tuksessa, Bild fr. "Cities & People"		
Bild fr. "Cities & People", Jakobstad - ett bild- verk 1964		45
Bild fr. Ilmari Heinonens diplomarbete		47
Bild fr. Juniorhandelskammarens undersökning		
Pressfoto Vbl., foto fr. Vasa teaters arkiv, Målning av Marc Chagall fr. "Mästerverk i modernt måleri"		50
Roger Wingren		57
Ilmari Heinonens diplomarbete, Bild fr. "En stad förvandlas"		62
Roger Wingren, Bild fr. "En stad förvandlas"		65
Pon - Hbl., Målning Leonardo da Vinci fr.		74
"Måla och se", Pressfoto P.S, Bild fr. "Europäische stadtplätze"		
Roger Wingren, Therese Sunngren, Tina Salminen		76
Svenska konservatoriet i J:stad, Gerd Sunngren, Målning Wassily Kandinsky		81
Jakobstad ett bildverk 1964		84

fr. "Mästerverk i modernt måleri bild ett, Michelangelo, Målning Michelangelo fr. "Design of Cities"	86
Gerd Sunngren	88
Gerd Sunngren, Roger Wingren, Taide 3/86 och 5/86	96
Ilmari Heinonen, Roger Wingren, Lars o. Tove Jansson, Ritn. av barkskepp i J:stads museum, Jakobstad 1652 - 1952	98

LITTERATURFÖRTECKNING

Adler-Karlsson Gunnar	SKOLAN - parkeringsplats för onödiga eller vägen till det inre reviret?
Bacon Edmund N.	DESIGN OF CITIES
Bonhoeffer Dietrich	MOTSTÅND OCH UNDERKASTELSE
Buber Martin	JAG OCH DU
Coubier Heinz	EUROPÄISCHE STADTPLÄTZE
Cox Harvey	THE SECULAR CITY
Dante	DEN GUDOMLIGA KOMMEDIN
Dostojevskij Fjodor	ANTECKNINGAR FRÅN KÄLLARHÅLET BROTT OCH STRAFF
Ekblad Marie	STADEN SOM LÄROMEDEL
Esselström Clara	GRANNSKAPSTORGET: LEVANDE MARIATORG
Girouard Mark	CITIES & PEOPLE
Hesselgren Sven	OM ARKITEKTUR En arkitekturteori baserad på psykologisk forskning
Holm Ingvar, Hagnell Viveca, Rasch Jane	KULTUR MODELL HOLSTEBRO
Kandinsky Wassily	OM DET ANDLIGA I KONSTEN
Lagerkvist Pär	DVÄRGEN
Lefebvre Henri	STADEN SOM RÄTTIGHET
Linge Per, Wille Hans Petter	ARBETE, LEK OCH INLÄRNING

Palladio Andrea

THE FOUR BOOKS OF ARCHITECTURE

Sturmer Wava

VÄNTANS VÄG

Tournier Paul

EN PLATS FÖR DIG
Om människans sökande efter sina
rötter

Wickberg Nils Erik

MÄNNISKAN OCH ARKITEKTUREN

Kulturnämnden i Jakobstad

"DET BRUKAR VÄXA POESI I ÖSTER-
BOTTEN"

BIBELN

